

De potestate confessoris in audiendo confessiones et
absoluendo. Capitulum primum

Quanti igitur ad primum ut habeas auctoritatem audiendi confessiones. si es in ordine mendicantium equiritur primo quod habeas licentiam a prelatiis tuis non solum quo ad fratres. sed quo ad seculares. Secundo ut habeas licentiam a proprio sacerdote eius qui est audiendus. vel speciale. vel generale. scilicet per prentationem factam coram diocesano. vel aliq[uo]d equiualens secundum formam de sepulchro. du. Et ex hac licentia non uales absoluere habitantes domicilia in alijs diocesi. nec etiam homines illius diocesis in qua prentatus es extra ipsam diocesim secundum fran. et ab. a laud. Nec uales absoluere ab aliqua excommunicatione maioris non habendo aliam auctoritatem speciale[m] super hoc quod si hoc facis absoluendo aliquem ab aliquo sententia scienter. vel ex ignorantia iuris. sententiam excommunicationis incurris. a qua citra sedem apostolicam non uales absoluere. Et hoc verum est de sententia iuris. Secus si absolueres a sententia hominis quia quous male faceres. et ille non esset absolutus. non tamen sententiam excommunicationis incurres. fm De extra de priuilegio. in Cle. Item. ex tali licentia sic habita. non uales absoluere a peccatis. quorum absolutio dyocesano reseruatur.

Et q̄ qui sūt tales casus circa hoc sunt varie
opinioēs. ⁊ aliq̄ pluēs. ⁊ aliqui paucōres ponūt
Et in hoc multū statuit consuetudini diocesium vel
diocesanorū. Ideo nō firmiter inherias ei qd̄ d̄r
de ista materia in sūma pisana. quātum ad illos
casus expressos. Sed ut cautius et daciū pro
cedas a diocesano queras. quos casus velit sibi
reseruare. quibus expressis de ipsis te nō intro
mittas. sed ab omnibus alijs auctoritatē siue li
cētiam petas. Si ergo habes pre manibus ca
sum alicui⁹ peccati solū a quo non potes absoluere
si alias penitens est bene dispositus. absoluas
tu ab hīs a quibus valeas ⁊ de residuo mittas
eum absoluendum ad illū qui habet sup̄ hoc au
toritatem vel tu vadas pro eo ad capiendum
auctoritatem. Sed si repis eum innodatū aliq̄
sententiā excoicationis maioris a qua non potes
absoluere. quia sc̄ sup̄ hoc non habes auctori
tatem specialē. non absoluas eū a peccatis. nisi prius
obtinueris absolutionem excoicationis ab eo
qui potest. Quia s̄m̄ Tho. in. iij. di. xvij. absolu
tio ab excoicatione debet precedere absolutionem
a peccatis. quia excoicatus non potest absolui a
peccatis cū non sit particeps sacramētorū. Et id
circo cautum est ante interrogacōem de peccatis
interrogare de hīs p̄pter que possis suspicari consue
tem incidisse in aliquam sententiā. ne viz audies

peccatum et non valens imp̄iri absolutionem
propter impedimentum excoicationis remaneat
scandalisatus. ¶ Ab excoicatione autem minori
que scilicet incurritur participando. precipue cum
excoimunicatis in casu nō concessio. nec tamen in
crimine propter quod ille ē excoimunicatus. quia
tunc et ipse pariformiter esset ligatus. extra. e.
Concubine. vales absoluere. et debes ante abso
lucōnem a peccatis. ¶ Personas autem habētes
domicilia extra dioecesim vbi habes auctoritatem
a diocesano ut possis absoluere. oportet ut vel
tu vel ipse qui est audiendus super hoc habeat
licentiā specialem vel generalem. ¶ Sacerdos ve
ro secularis si habet beneficium vel eccliam que
habet curam animarum eo ipso quo ipam recipit
habet licentiā audiendi confessoēs parrochi
anorum illius ecclie solum sine alia licētia speci
ali. non tamen ex ipsa licentiā tali potest absol
uere a casibus episcopo reseruatīs nec etiam pōt
audire parrochianos aliarum eccliar. nisi hēat li
centiā ab episcopo sup hoc vel alio qui daē possit
aut ipse penitens hēat licentiā ut possit cōfiteri
hoc siue ab episcopo siue a suo prochiali sacerdote
ut dicit hostien. in sūma. ¶ In articulo tamen
mortis potest quilibet absoluī a quolibet sacer
dote etiam non habente sup hoc auctoritatē vbi
qui possit non adesset. et a quacūq; excoicōnis

sententia etiam aplice sedi reseruata. quo ad ab
solucōem. et ab oī casu peccatorū. et de quocūq; dio
cesi existeret. **S**i tñ piculū euadit. quātū ad sniās
excoicationis oportet qd se etiā repñtet ei quī regu
lariter valet absolue. alias reīcidit in easdem
sniās. et hoc debes ei dedaraē. **E**t quūuis a sententia
excoīcacionis ppter imedionem manuum violen
tam. cuius absolucō esset aplice sedi reseruata
posset quis absolui auctoritate epi sui in quibusdā
casibus ex articulum mortis ut no. **I**nnoē. trac.
de excoīcacionibus. Excoīcacione pma. **I**stud tñ
non est extendendum in absolucōne ab excoīca
cionibus alijs aplice sedi reseruatis. et sentētijs ab
homine. **S**ed solum pmitit i articulo mortis abso
lutio hec sū **I**nno. **S**ed multū doctores in hoc
dicunt cōtrā. **I**nno. **V**nde de ista materia habes
diffuse in ista parte prima. **C. xxij.** quod incipit
eos quī ibi omnino videas. **E**t quia quī ligatus
est. non valet alium absolue. ideo si esses aliqua
sentētia irrefutis excoīcacionis maioris vel suspen
sionis. hmoi auctoritate concessa uti non vales
Quod si contingeret. vel per ignorātiā. vel per in
aduertentiā. vel certam sciām te aliquē absolue
a quo nō valebas siue a setētia siue a pccō vltē
pccm cōmissum. teneris si vales omode. manife
stare illi errozē cōmissum. cum apud eccliam mili
tantem non sit absolutus. **H**oc tamē verū est si

excoīcat⁹ eras notorie. Nam scđm pe. de pal. ab
solutio ab occulte excoīunicato tenz ut habes in
fra i secunda parte. de absolutioē propter abso
lucōnem tamen a peccatis solum in casu non cō
cesso ⁊ si graūiter peccas sentenciā tñ excoīnis
vel aliam non incurris. Dicūt etiam Inno. hosti.
⁊ Guil. q̄ qui confessus est ei qui de iure non ha
bet beneficiū puta symoniaco. vel intruso. et
hmōi quando hoc scitur tenetur iterum cōfiteri
ei qui possit eum absoluere. ex de pe. ⁊ re. Si epus
li. vi. Sed regulariter fm̄ hosti. debet quis pprio
sacerdoti confiteri. vel alteri de eius licentiā extra
de pe. ⁊ re. ⁊ de pe. di. vi. placuit.

Quis sit proprius sacerdos.

S St autem ppri⁹ sacerdos papa quo ad
omnes legat⁹ quo ad eos qui habent
domiciliū i terris sue legacōis episcop⁹
quo ad eos qui in sua dioecesi habent domiciliū
et non sunt exempti. Sacerdos prochialis quo
ad suos prochianos. Et prelatus in ecclesijs vel
monasterijs seu conuentibus exemptis quo ad
sbditos suos. Itē prelati. s. p̄iarche Archiepisco
pi episcopi ⁊ alij exēpti prelati possunt sibi eligē
cōfessorem. ⁊ etiam Cardinales absentes causa
legacōnis. extra de pe. et re. Ne pro dilacōne
li. vi. Qui tamen confessores electi non possunt
absoluere ipsum a maiori excoīcacōe ⁊ in casibus

graviorib; exte de pe. et re. **Si epus li. vi.** Quia
igitur confessoēs instituti i ordine predicatorū a
minorū postq̄ fuerint p̄ntati per superiores suos
diocesani. a ab eis acceptati. si sine causa iusta
absoluendi licentiā dare recusarent diocesani.
Ex de. dudū. de sepul. p̄nt audire confessiones.
non ramen ex hoc absoluē a casibus reseruatīs
ipsis diocesani nec tenentur penitentes qui vo
lunt eis confiteri de illa dioc. petē licentiā a pro
chiali vel alio. **Quāmo** eis inuitis et contēdicē
tibus. **Et glo. b.** que dicebat cōtrarium fuit tāq̄
falsa cōtempnata per **Cle. iij.** in quodā priuile
gio ordinis predicatorū et minorū. **Et hoc ipsum**
tenet **jo. an. ex de pe. et re. Si episcop⁹ li. vi.** nec
tenet etiam sic confessus proprio sacerdoti con
fiteri ut in exuaganti **jo. xxij.** que incipit. **Vas**
electionis. **Possunt** etiam diocesani sine predi
cta solēpnitate scilic; p̄ntacōnis dare licentiā
predictis religiosis audiendi cōfessiones a omīt
tere iurisdictionem eis ut placet a licentiā data
siue per p̄ntacionem siue per alium modum du
rat post mortem prelatorū quousq; fuerit eccl̄is
prouisū a hoc ex priuile. **Cle.** **Itē scdm̄ Tho.**
m. iij. di. xvij. **Si** subditus scit p̄priū sacerdotem
ēē hereticū. aut sollicitantē ad malū. aut fragile
ad peccatū qd̄ quis ei confitetur a pronū. vel si p
babiliter estimatur reuelator confessionū. vel si

peccatum de quo quis habet confiteri sic dimissum contra
eum. In hijs et similibus. quibus timet. penitens pro
babuliter ex confessione sibi vel sacerdoti periculum
imminere. debet recurrere ad superiorem vel petere licen
tiam alteri confitendi. quam si habere non potest vel non
possit. Idem iudicium esset sicut et de eo qui non habet
copiam confessorum. Idem tenent per. Al. et Inno. et ad
dunt consequenter quod si necessitas imminet. et aliam
non possit habere. confiteatur peccatum in genere sine eo
de quo possit pervenire malum. ¶ Item Hosti. va
gabundi. et qui querunt domicilium quo se confitentur
possunt ubique confiteri. hijs tamen qui valent absolvi
et audire confessionem. Et secundum eundem quoniam quis inter
turus est iustum bellum vel mare. et vult prius
sacerdos. potest alteri confiteri sine licentia. ¶ Item
secundum Guil. peregrini romipite. negotiatores. et
viatores. si ceperit peram et baculum a proprijs sa
cerdotibus. vel aliter de licentia eorum iter arripue
rint. presumendum est eis datam fore licentiam confitendi
Sed si sine licentia iter assumerent non possunt
confiteri alteri. Sicut absolvantur nisi in necessitate
Idem Inno. et Hosti. ¶ Cui autem debeant ordinarie
confiteri Cardinales Curiales Reges. et principes
et prelati non exempti. et canonici. et plebani. vel
clerici et qui habent domicilium in diversis diocesis
vide in Summa Hostien. de pe. et re. Et in Summa
Pisanam Confessor. 3. 7. 13. et in sequentibus.

De casibus reſeruatis dioceſanis / .C. 3.

Si ſunt caſus dioceſanis reſeruati. Et primo in ſūma Piſani. C. Confefſor. dicit q̄ Bñdictus. xi. declarauit quatuor caſus eſſe de iure a. v. de cōſuetudine. Primus. peccatum clericū. p̄pter qđ incurrit irregularitatē. Secund⁹ de incēdiarijs. Tercius de peccato ubi eſt indicenda ſolēpnis p̄nia. Quartus de excoīcōne maiori. Quintus de homicidio voluntario. Sextus de violacōne eccliaſtica libertatis. Septimus de violacōne immunitatis. Octauus de falſarijs. Non⁹ de ſortilegijs. Quia illa extrauagans. Bñdicti vacat per de. dudū. de ſepul. Ideo non p̄nt induci pro iure cōmuni. ſi pie p̄nt credi q̄ ſc̄z vir ſapiens ipſe Bñdict⁹ bñ declarauit. Dicit tamē poſtea q̄ p̄nt Ep̄i in ſuis Ep̄atibus prout eis videbitur expedire reſeruare. a multo magis conſiliū ſinodale a prouīciale.

Jo. an. ext̄ de pe. a re. C. Si ep̄us. li. vi. glo. 3. dicit eſſe caſus reſeruatos. blaſphemiam dei et ſāctorum. a mēimōnium clameſtine tractū interdictum alias ecclie eſſe. Dicit etiā q̄ ſolet Ep̄us reſeruare caſus omnīū publicorū criminū enormium. Oppreſſores filiorū cū p̄poſito vel ex caſu. Caſus falſi testimoni. periurij. Inceſtus. corruptōnis monialium. coitus cum brutis. cuiuſlibet ſortilegij homicidij et h̄ijs ſimilium. **D**oſtien̄ in ſūma que dicit copioſa ponit omnes predictos

casus et addit. **I**tem de vicō cōn naturam et mārie
cū brutis. **I**tem si ip̄e ep̄us audiat confessionem
de aliquo pccō. et concludit q̄ etiam de alijs enor
mibus que cōsuetudo ḡnalis et speālis ep̄is resuat
de iudiciū eī ā quibz i quibz etiā ep̄i aliquoties
mittūt pccōrem ad sedē aplicam p̄t enormitatē
criminū. et aliquoties ad terrorem. **G**uil. Spe. in
suo reportatorio vltra predictos casus addit. de
verberantibz p̄rem et matrē. de desolantibz virgi
nes vi oppressas vel seductas. de baptisantibus
p̄rios filios sine nccitate. de tenentibus ad bap̄ti
simū siue ad confirmacōnem p̄rios filios sine
nccitate. de contrahēte n̄imomiū post votū casti
tatis. de simoniacis in quocunq; genē. de fornica
cōne cum iudea vel sarracena. de cōcipiente filiū
p̄ adulterium quē vir credit filiū suū. de p̄cavan
te abortum in se vel alia. de cōstente n̄imomium
post sponsalia iure firmata. de coeunte cum bap̄ti
sata ab eo. vel cuius confessionem audiat. de vsu
rarijs. de celebrante in altari non consecrato. vel
sine ornamento. vel sine indumentis. de celebra
te non ieiuno. **I**n fine autem sic dicit. **P**onere
tot casus nichil aliud ē q̄ sacerdotum potestātē
restringere. **V**nde breuiter dico. sacerdotes om
nia posse in occultis quo ad forum penitēcialē
que specialiter non sunt in iure ep̄is reseruata et
que non sunt ipsis sacerdotibus directe. vel per

aliquā consequentiam interdictā ar. ex. videat si et
de sen. ex. nup hoc tamē fateor q̄ vbiūq; graue
delictum fuerit vel enorme superioris est iudiciū
requirendum vel etiā ppter casus nouitatem vel
ambiguitatem. **I**de etiā fateor de oibus casibus
in quibus sic fieri est in qualib; ecclia consuetum
Jo. de lig. in declaratione quam fecit sup decre.
Omnis vtriusq; dicit q̄ frēs p̄dicatores et miō
res postq̄ fuerint diocesani presentati p̄nt ab
omibus peccis absolue. exceptis in ep̄is reserua
tis in iure cōi. **P**robat autē hoc sic boifacius. viij.
in constitucōe sup cathedrā. de sepul. **I**nt cetera
de confessoribus. q̄ntū ad frēs p̄dicatores a miō
res sic dicit. **S**tatuimus et ordinamus auctorita
te predicta ut **M**agister predicatorū a minister
minorum. ḡnalis. vel alius. de hoc ibidē p̄ cōstitu
cōnem predictam deputati ad p̄nciam prelatorū
p̄ se vel per alios se conferant a huiliter petant
ut fratres qui electi fuerint ad audiendas cōfessi
ones subditorum suoz. audire valeant de licētia
gratia a beneplacito eorundē p̄latorū a sequitur
ibidem. **S**i vero prelati hāc licentiā exhibē recu
sauerint. **N**os illam ex nūc cōcedim⁹ fr̄ibus sic
electis de aplice potestatis plenitudinē. **E**x quo sa
tis datur intelligi q̄ conditor canonis magis in
tendit q̄ magistri a ceteri predicti prelati ecclie
debitam reuerentiā in hoc casu exhibeant. q̄ ab

eis dictam licentiā obtineant q̄ ea ab ipsis non
obtenta firmius p̄ istum canonē obtinet. ¶ Cō
cessa igitur hmōi licentia et obtenta. oñdit papa
quāta sit auctoritas q̄ in foro p̄niali concedi. cum
dicat per hmōi concessione non intendim⁹ fr̄ibz
ipsis p̄tatem ob hoc impendē ampliorē q̄ in eo
curatis seu sacerdotibus prochialibus est a iure
concessa. Sed fm̄ Guil. in reportor. in Rubrica
Super quib⁹ sit penitēs ad Ep̄m remittend⁹. Sa
cerdotibus prochialib⁹ est a iure cessum. q̄ in
occultis quātum ad forū penitētiālem p̄nt impo
nere p̄niam de omī crimine. exceptis casibz ep̄is
reservatis in iure ar. ex de iudi. At si clerici de
sen. ex. super. Et hec auctoritas cōcedi per cōstitu
tionem dictam fr̄atibz predictis. ¶ De casibus
autem per cōsuetudinez vel per Ep̄s reservatis
quos hostien. et plures doctores ponūt coiter.
Idem Guil. dicit. Tot casus ponere nihil aliud
est q̄ p̄tatem sacerdotum restringere. que tamē
est sibi plenarie attributa. Unde dico breuiter
sacerdotem omnia posse in occultis quantum
ad forum p̄niale que non sunt sp̄aliter in iure
reservata ep̄is. vel q̄ non sunt ipsis sacerdotib⁹
directe vel per aliquam cōsequentiā interdita.
Habent enim sacerdotes prochiales p̄tatem et
iurisdictionem ordinariā super populū sibi om̄is
sum ex de pe. et re. Omnis vtriusqz. Et licet Ep̄i

possint sibi reseruare certos casus. **ñ. d. iij.** No
uo testamento. qui tamē opetunt inferioribus
de iure ut dictum est. tamē hanc ptātem non
habēt gñaliter seu simpliciter **Ep̄i** super eos s̄m
Guilh. durañ. nisi in duobus casibz. primo. di
recte. ut cum aliq̄ fuerint legitime deprehensi q̄
merito sint tali ptāte priuati. **Alio mō.** p̄ aliq̄
conueniētiā. ut cum talis casus euenerit i quo
ad vtilitatē communem expediat q̄ talē casū sibi
retineat et alii non. **Probat hoc. xxv. q. i. c. de**
eccl̄iasticis sacramētis v̄l priuilegijs. vbi dicit
gre. Si nr̄a defendim⁹. ita a singulis quibusq̄
eccl̄iasticis sua iura seruam⁹. Nec cuiuslibet ḡtia
fauente vltra q̄ mereat imp̄ior. Nec vlli hoc
qđ sui iuris est ambitu stimulatē denegabo. xi.
q. i. prouenit. Et sic ex predictis patet quid
tenēdum sit de casibz q̄si infinitis reseruatis p̄
quedā cōsilia puñcialia a sinodalia post pro
mulgacōem istius cōstitucōnis q̄ fere euacuat
totā ptātem ip̄oz fratrum a prochialiū cum sit
tñ vtriusq̄ plenarie attributa a iure. nec expe
diūt vtilitati subditorū p̄mo ponūt eis laqueū
in via salutis. Sed quid. si aliqui vellent de
fendere q̄ hmōi casus essent rōnabiliter reser
uati quātū ad ip̄os sacerdotes prochiales cū
de foro prelatorū sint a eoz ordinaconibz sint
subiecti. nūq̄ fratres predicti sūt obligati ad

hmoi casus reseruatōs. **dicendum q̄ nō.** Nam
exempti sunt nec sūt ordinacōib⁹ p̄latōz sub
ditū. ut ex̄ de excel. prela. n̄m̄is praua. Et ista
constitutio remouet et cassat omēs cōsuetudi
nes et statuta facta ⁊ ordinata cōt̄r̄ p̄missa. in
constitutōne vel alicui p̄missorum. **⁊e. nos eteni.**
¶ Cum igitur cōcedat̄ hic quātum ad forum
p̄niale fratrib⁹ ipsi illa auctoritas quā ha
bent sacerdotes parrochiales a iure. qui est
ab omī crimine. exceptis tamē casibus Ep̄is re
seruatis in iure ut dictum est. manifestū est q̄
fratres predicti non tenentur ad hmoi casus
per statuta prouintialia et synodalia reserua
tos. cum non sint eorum ordinacōib⁹ subditū
ut dictum est ymo negando ne ipsi fr̄es absol
uant in casib⁹ reseruatis Ep̄is in iure. de oibus
alijs concessisse vid̄i quia vnum negādo aliez
concedere videtur. **xxv. di. qualis.** Nec possunt
p̄lati hanc concessionem reuocare. nec etiā defal
sare non directe negando eā dum ab eis pet̄it̄
quia negando ip̄am firmi⁹ per istū canonē ob
finetur ut pat̄. **⁊e. Si vero.** Nec prohibendo in
directe per aliquā sententiā vel preceptum. ne
parrochiam eoz cōfiteātur eis. ut ex̄ de p̄uile.
quanto. Nec per retencōnem multoz casuum
sicut dictū est. quia hoc fiēt in fraudē isti⁹ legis
q̄d fieri nō debz ut ex̄ de conces. preben. **Consti.**

Sileat ergo hic Jo. mo. qui dicit qd si Epus
potest artare ptatem ordinariam curatoriu: pot
multo magis artare extra ordinariam ipoz fra
tru. Quod p supiorem deditur: p inferiore arta
ri seu reuocari non pot ut patz. xxi. di. Inferior
Et in Cle. de elec. romani. ¶ Ad constitutionem
autem Cle. de priuile. rel. Vbi dicit. qd religiosi
in casibus sedi aplice aut locorum ordinarijs re
seruatis quenq̄ absoluere non pfumant: Respo
dendum est. qd intelligit hoc de reseruatis in iure
sicut intendit ista constitucō. Non autem de reser
uatis per consuetudines vl statuta alioru prela
torum. quia ista remouet papa in constitutione
prefata. Et p consequens ut videt̄ qcquid dicat̄
per antiquos vel modernos doc. de talibus casibz
per Epōs reseruatis totum reuocat̄ p constitutio
nem istam specialiter quantum ad dictos fratres
¶ Si enim constitucō posterior licet non faciat
mentionem de priori ipam reuocare noscatur. de
constitu. licet. li. vi. multo magis reuocare debet
dicta doctorum si in cōtrariū pmulgetur. hoc Jo
de lig. Nota tamē qd presupposita ista declaracōe
Jo. tanq̄ vera. non tamen possent p hoc fratres
predicti absoluere a casibus reseruatis p sinoda
les vbi esset annexa snia excoīcationis. quia de
iure communi absolutio ab excoīcatione pertinet
ad Ep̄m. ¶ Item remanet ad huc res satis

dubia. qui viz. sine casus qui in iure reseruantur
Ep̄is directe. vel per aliquam cōueniētiā; a qui
bus aliī vel ipsi fr̄es non possunt absolue. sc̄dm
eund. **Jo.** et quod vnus dicit reseruatū. alter di
cīt non reseruatū. et ideo tucior via est si fieri
pōt ut seruetur quod dictū ē in p̄ncipio capli
Item ex tali licentiā dispēfacō vel cōmutacō vo
torum vel iuramētōrū. sc̄dm omēs pertinet ad
diocesanos quedam tamē ex hīs p̄p̄e reseruan
tur. **Dispensacō** aut̄ incertōrū. quō vel quādo
ad Ep̄m pertineat. vide **ḡ. m. 2. pte. i. c. de testi.**
Rota quod dicit **Jo. an. extra de offi. vica. sup**
.c. lcz. in glo. q̄ si Ep̄us dedit vicarium ḡnalem.
et in mandato expressit aliqd̄ de istis q̄ requiri
tur specialis. secuta generali d̄ausula. et oia alia
q̄ per nos possumus et etiā si mandatū exigant
speciale **Sc̄dm hosti.** satis vidē q̄ specialia pos
sit ad instar p̄curatoris. vt **ḡ. de p̄cu. quid agen**
dum. Secus si aliquod de specialibz non fuisset
expressum. hec ibi. **Quod** videtur intelligendū
quantum est de virtute verborum et in foro con
tentioso. **Ram** si constaret de intentione conce
dentis auctoritatem. etiam si aliquod speciale
non exprimeret in generali cōcessione; videtur
specialia concessisse. **xxij. q. v. humane.** Et idem
potest intelligi de licentiā seu auctoritate data
ab Ep̄o vel prelatō confessoribus.

De peritia confessoris quā debet habere. 2.

Quantum ad .ij. debz confessor hre scientiā q̄
sufficiat ad hoc opus debite exequendum
ut sciat discernē inter lepram ⁊ leprā. qd̄ multū //
pliciter potest intelligi. Et primo scias discernē //
inter peccatū. cui annexa est aliqua sententia ex //
cōicacōnis vel interdicti quo ad omēs. v̄l etiā //
suspensionis vel irregularitatis quo ad perso //
nas eccl̄asticas. Et peccatū. cui non est annexum //
aliqd̄ tale. ⁊ in primo casu si est excōicacō a iu //
re siue cōi siue p̄ticulari synodaliū. ⁊ emittas eū //
ad suum diocesanū nisi esset casus se. ap. reserua //
tus. ¶ Si autem excōicacō sit data ab h̄ie. tunc //
nō valet diocesanus eum absolue. n̄ eā tulissz. s̄ //
remittas eum ad illum qui tulit sn̄iam. De h̄is //
tamen vide plenius infra i tractatu de excōicacōi //
bus. ¶ Secundo scias discernere int̄ leprā p̄c̄i //
mortalis. et lepram peccati venialis. saltem quo //
ad communia. Nam venialia quedā non sunt de //
nec̄itate confessionis. Et ideo non est nec̄arium //
ita insistere inquisicōni de numero et circūstā //
tijs eorum sicut de alijs. Et dico de illis venialibz //
de quibus clarum est ip̄a esse venialia. Nam vbi //
dubium esset. an scz eēt mōrle ā veniale. siue ex //
ip̄o actu in se. siue quia confitens nesc̄t ita de //
clarare. q̄ possit inde conclusio elici. tunc diligen //
tius est interrogandum. ¶ De lepra vero p̄c̄i

mortalis scias terció discernere inter lepram et
lepram id est inter vnā speciē ⁊ aliam. Non enī
sufficit confiteri peccatum mortale in genere sed
oportet q̄ confiteatur in vltima speciē. s̄m omnes
doctores. Sed quia circūstantie peccati aliq̄n
variant spēm: ideo oportet etiā te scire et in
terrogare de circūstācijs peccatorū. ⁊ marie
que trahunt peccatum in aliaꝝ speciē. quā ille
sunt de nēcitate confitende. Circūstantie autē
continentur in hoc versu: **Q**uis. quid. vbi. per
quos. quibus. cur. quō q̄n. **I**o. in summa con
fessorum sic expoit istū versū. **Q**uis vtz sit ma
sculus vel femina. **I**uueis aut senex. nobilis aut
ignobilis. liber vel seruus. **I**n dignitate vel officō
constitutus vel non. sane mētis vel insan⁹. sciēs
vel ignorans. clericus vel laycus vel claustralis
Consanguineus vel extrane⁹ et similia. **Q**uid
vtz omisit hāc spēm vel illā. s̄. fornicacōeꝝ ⁊ adul
terium vtrū etiā sit illud enorme mediocre vel
parum. vtrū manifestū vel occultū. vtrum fetēs
ex consuetudine vel recens. **V**bi vtrum scilicet
in loco sacro vel non sacro. **I**n domo dominorum
vel alibi. **P**er quos. s̄. mediatores vel nuncī
os quia omnes tales sunt partīcipes criminis. ⁊
ipē est obligatus pro peccatis eorum. **Q**uibꝫ ⁊ cū
quibus pro quibꝫ. et cōi quos peccauit. **C**ur
⁊ quali intencōne hoc fecit. et q̄li temptatione

inductus. et vtrum preuenit ipse temptationem
vel fuerit preuentus ab ea. vtrum sponte vel co
actus. vel quali coactione. vtrum animo ludendi
vel nocendi. ¶ Quomodo. et modo agendi vel pa
ciendi dicat ipse peccator. ¶ Quibus diebus festiuis
ieiuniorum. vel alias. vtrum ante priam acceptam
vel post frangendo eam. quia maior ingratitu
do est. ¶ Sed et circumstantias notabiliter aggra
uantes peccatum etiam si non mutant speciem. tutius
est dicere. precipue autem interrogandum est de
circumstantia. ¶ Cur. id est quod motu vel fine fecit
quia illud aliquando variat speciem cum moralia tra
hant speciem a fine. Vnde qui mechatur cum mu
liere ut auferat ei sua. magis censendus est
fur quam mechus. quamuis etiam mechus ibi sit.
Sed etiam quando non mutatur species multum habet
aggrauare vel alleuiare talis circumstantia pre
ceteris. scilicet. cur. ¶ Nam secundum Thome in iij. di. xvi.
Quamuis circumstantie que non mutant speciem
peccati non sint de necessitate confitende. tutius tamen est
eas confiteri ut dictum est. ut verbi gratia. Si
furtum faciendo multum vel paruum abstulit. Si ri
pando leuiter vel accriter vel atrociter percussit.
¶ Et huiusmodi. sicut dicit petrus in iij. di. xvij. Non
tamen necesse est ad quodlibet peccatum etiam mortale de omni
bus dictis circumstantiis interrogare. sed plus
et minus secundum peccata et ipsas circumstantias.

Alleviantes etiam circūstantias aliquā ut dicitur. **pe-**
m. & bonum est dicere. p̄cipue q̄n posset oriri scan-
dalum in mente auditoris ex taciturnitate eius
Dicit autem **Tho.** in quadā Eplā. q̄ circūstantie
que trahunt p̄c̄m ad aliud genus. de n̄citate
funt confitende & dicuntur ille que habēt specia-
lem repugnantiam ad aliq̄d preceptorū diuine
legis. Sicut furtum simpliciter ēpugnat huic p̄-
cepto. Non furtum facies. Si vero fiat furtum in
loco sacro. ex circūstantia illius loci habet re-
pugnantiam ad illud preceptum. quod est de ve-
neratione sacrorum. et sic additur noua species
peccati. & sic de alijs. ¶ Et in fine dicit q̄ illud
quod dicitur. circūstantias nō trahentes pec-
catum in aliud genus peccati. non esse de n̄citi-
tate confitendas. non est referendum ad nume-
rū quem aliquis cōfiteri tenet si p̄t. quia nō est
vnum sed multa. ¶ Scias etiam. & discernere in-
ter lepram et lepram. inter vnū p̄c̄m et aliud
quo ad numerum. ne facias de centum vel mille
peccatis vnā leprā. videlicet non interrogādo
de numero seu quot vicib⁹ cōmisit aliquod mor-
tale. de quo confitetur. Et si dicit propter multā
tudinem iteracōnis se non recordari. non est su-
bito dimittendum. sed insistendū. quāto tempe-
stet in illo vicio. et q̄ frequenter iterabat in
fra illud tempus. ut puta quociens in mense vel

in ebdomada ut sic possit haberi numerus illius
peccati. et si non punctualiter saltē scdm aliquam
spacōz. et tñ declarandum est sibi ne dicat plus
q̄ habeat in conscia sua sub occasione. ut inde sit
magis securus dicendo plus q̄ minus. ut multi
faciūt. et non bñ. ¶ Scias vltimo discernē int̄ le
prā et lepram. id ē int̄ leprā pccī. cui ē anexa ali
q̄ obligacō satisfactōnis v̄l restitucōis. et lepraz
vbi nō ē aliqd tale. Nam i pmo caū vltra pccm
de quo debet dolere. oportet insistē et interrogāē
si est paratus satisfacere. Nam vbi non habet
preparatum animum ad satisfaciendū si posset non
esset contritus. et per consequēs non debet absolui
¶ De ista vero materia scz satisfaciendi et resti
tuendi. que valde difficilis est et intricata. ha
betur in fine secunde p̄tis. vbi aliquid dici pote
rit. ¶ Item si confessor circa h̄modi et alia diffi
cilia non est ita peritus q̄ per se sciat nodos dis
soluere. saltem sciat dubitare de h̄modi. et sic
cōsilium querē a p̄toribus. nulla facta expressi
one p̄sone cuius cōfessionem habz p̄e manibz
nec quocunq; signo v̄l verbo ipm prodat. nisi
penitens super hoc expressaz sibi daret licentiaz
nam quocunq; directe v̄l indirecte. scienter v̄l
inadvertenter manifestaret tale peccatū nō ha
bita licētia. grauit̄ delinquēt. nō tñ pena que
taxatur. ex. de. pe. et re. omnis. puniretur nisi in

indicio de hoc conuinceretur. sed arbitraria esset
hmoi pnia iniungenda. **¶** Et notandum q circa
sciam confessoru necaria sic dicunt doc. **Th. in. s.**
di. 11. in exposicione litte. hec scia a si non sit ma
ior tamen tanta debz esse ut sciat discernere inter
pccm a non peccatum. iter pccm mozle a veniale
¶ Et si in aliquo eet dubitatioz posset recurrere ad
discretiores. **Al. in. s. di. 11.** dicit q sacerdos non
tenet scire discernere nisi i coi. q sint capitalia a q
sint mozlia coia. a. q venialia ex gne. **¶** Sed hec ne
scies sicut idē dicit puto peccat mozlie in audiēdo
a eum instituēs plus peccat q ipse. et eū permit
tens institutum ministrare si sua intē e talem phi
bere. **¶** Item dicit q i perplexis qstioibz sacerdos
prochialis ecclie debet ita discretus esse ut talia
difficilia sciat. nec pcedēdū erit in eis sine supio
ris consilio l auctoritate. **¶** Henricus de ordie pdi
catorum in quodam qdlibeto querens. vtrum
confessor teneatur scire de omnibus que dicun
tur sibi in confessione siue mortalia siue venia
lia. **¶** Sic dicit distinguendo. peccata sunt in du
plici genere. **¶** Quedā sūt peccata quia phibita. q
si non eēt phibita non eēt pccā. ut sunt omia
q sunt mere de iure positiuo. ut audire missam
in die dñico. Confiteri semel in anno et cōionez
recipe. et huiusmodi. **¶** Et talia tenetur quilibet
confessor scire nisi habeat causam rationabilem

quæ eum excuset. ut si fortè tpe phibicōis etas
in carcere vel in terra longinqua. ¶ **A**lia sunt
peccata non quia phibita. s; q; sūt de natura sua
mala. etiam si non phiberētur. Et horum peccōꝝ
quedam sunt capitalia. et tenetur ea quilibet
confessor scire ad minus in geneali. sc; que sunt
septem peccata capitalia. sc; supbia. auaritia. ac
¶ **H**ec enim sunt quasi elementa et principia que
de necessitate scire oportet. Quedam autem sunt
spēs capitalium. ut illa que recipiunt horū pre
dicationem. ut fornicatio. Ebrietas. et h; modi
Fornicatio enim quedā luxuria est. Ebrietas ve
ro quedam gula. Et horū peccatorū que sunt spēs.
quedam sūt que importāt malū de sba sui actus
eo q; statim nomiāta hñt annexū malum ut for
nicatio. Et de talibus cōfessor scire tenetur. vtrū
sint mortalia vel non. Quedam autem de sba sui
actus non habent deformitatē. s; ex libidine faciē
tis. sicut cognoscere vxorem propriam quod nō
est in se peccatum. posset tñ eam cognoscere ma
ricus cum tanta libidine. q; esset mōle. ut si eam
cognosceret etiam si non esset sua. Et de talibus
non oportet q; confessor sciat. vtrū sint mortalia
vel non. q; nec cōfitens frequēt scit. ¶ **A**lia
sunt peccata que sunt filie peccōrum capitaliū. ut
illa peccata quorum fines terminātur et reducū
tur ad fines capitalium. sicut dolus et acquisitio

pecunie aut alteri⁹ rei iniuste. Et de talibz pccis
freqñter opimiones cōtrarie sunt inter doctores
Et de talibus nō tenetur simplex curatus non or
dinarius scire vtrum sint mōrta an nō. Curat⁹
autem ordinari⁹. sicut est Epus vel Archepus
a ceteri alij superiores prelati ordinarij. tenētur scī
re. quia ipsi sunt purgatores et tenentur alios
purgare perficere et illuminare. a ideo tenētur
nouum a vetus testamentū scire. hec ille. **D**u
randus ordinis minorū in sua Sum. confessorū. li. i.
parte. di. di. cāt. **S**i deficit sacerdoti sciā. quia
scz nescit discernere inter mōrta et veniale. vel qz
confitens intricatos casus habet a cōfessor sim
plex fit. est iteranda confessio. nisi forte cōfitem
uris sit peritus et confessorem sup hoc instruat
Idem dicāt qz quotiēs confessor se ingerit ad con
fessiones audiendas. sciens se offert ad rñden
dum de quolibet. a interdū de casibz inopinatis
et alias inauditis. et de qñstioibus valde perple
xis. **E**t idem qz. debet confessor discernē inter pccā
et drās peccatorum. **V**nde scire debet. vtrū ea
que penitens sibi exprimit sint peccata vel non
vt de bellis principum. et de alijs et exactio
nibus eorum. et contractibus mercatorum.
vtrum sint liciti vel illiciti. **E**t per hoc sciat vtrū
prohibere debeat confitentem vel suspendere
a comunione. aut licenciare. vtrum teneatur

ad restitucōnem. an non. Nam cū p̄ceptū sit
semel in anno confiteri et cōicere: si confessor p̄
hibeat illum a conuione qui non habz mōre:
quia forte iudicat illicitum. qđ est licitū. v̄l si licē
ciat non licēciandum. qđ forte iudicat licitum qđ
est illicitum. tam cōfessor q̄ cōfitemus ambo in fo
ue am cadunt. nisi forte probabilis ignorātia eū
excuset. puta si habz aliquem doctorem in **Iure**
autēticum et famosum. cuius opinioni innitatur
Vnde si confessor non est expertus in casibus.
ita ut per se nec sciat iudicare. nec dubitare no
uit. cum piculo anime sue audit cōfessiones. **Sed**
et illi qui sciant impitiam eius piunt. nisi itera
to cōfiteantur hoim scienti. **de. pe. d. 1. quādo peni**
tet. ¶ De interrogacōib⁹ fiendis a cōfessore. ¶.

Quāntum ad terciū debes fm **Aug⁹** interro
gare diligenter de peccatis. **Querit Ray.**
in **Summa** sua. an interrogacōes sint fiende. a
confessore: et r̄ndēdum est. qđ sic. dum mō discre
te fiant. **de. pe. di. 6. Qui vult. ex. de. pe. et re. Ois.**
Et ut diligentius possis circa h⁹ modi procedere
debes primo considerare tria. que ponit **Tho.**
m. iiii. ¶ Primum est ut interrogētur ipsi penitē
tes. non omnes de omnibus peccatis. hoc enim
inutile esset et aliquādo damnosum. **Sed** precī
pue debes interrogare de illis peccatis que con
fueverunt reperiri in hoibus illius conditionis

status. etatis. p̄ie. ⁊ hm̄oi. **Q**ue ut melius vale
as facere. ideo a p̄ncipio interrogare debes de con
dicōne et de p̄ia ⁊ de exercitio et hm̄oi an etiā
fit coniugatus vel non. De alijs autē p̄ccis plus
vel minus p̄t interrogari. sc̄dm q̄litate vite quā
audis ex ip̄o penitēre. **S**ecūdu ē ut interrogē
tur ip̄i penitentes a remotis de ip̄is p̄ccis. ⁊ non
subito specificetur modus p̄ccī. ne si nesciebat.
addiscat. et inducatur in tēptacōez. **S**ed in ḡne
interrogetur de specie. ut verbi grā. **S**i interroga
tus fateatur se omisisse vnū peccatū luxurie. inter
rogetur vltērius cū quibz ⁊ sic p̄cedendo vltēri⁹
Tercium ē q̄ p̄cipue circa vitia carnalia non
descendatur nimis ad p̄ticulares circūstātiās. q̄
non sunt de necessitate confessionis. quia hoc est
sibi occasionem temptacōis dare. ⁊ ipsum peni
tentem qui aliquñ interrogat ad inuencōnem pec
catoꝝ docē ac eē talia cū postea referāt socijs et
in plateis et vicis. inde sequat̄ detisio sac̄ri. ⁊ cō
fessoris ⁊ scandalum ⁊ mala suspitio ut v̄bi grā
Si fateatur vir cognouisse vxorem suā v̄l aliam
mulierem. vel mulierē cognitā esse a viro eē vas
debitum. cum ex hoc habeatur species peccati suf
ficiēter. quia vitium sodomiticum est etiā in
quacumq; parte corporis exerceatur. nec ex hoc
muratur talis species. **I**deo videtur sufficere.
nec vltērius ad particularia est descendendum

videlicet interrogando in qua parte corporis vel
quō. Similiter si dicat p seipm se omisisse vitium
luxurie quantum ad actum exteriorē: non vide-
tur ulterius esse interrogandum de mō. cum nō
varietur species per hoc a hmoi. De alijs vero
peccatis scilicet non carnalibus non est ita peri-
culosum vel scandalosum ad pūculares circūstā-
tias descendere. **¶ De casibus in quibus
oportet iterare confessionem.** .6.

Secundo consideret confessor q̄ confitens
sibi de hīs que alias rite confessus est
et absolutus. et fecit peniam iniunctam.
non tenetur iterum cōfiteri. Et ideo sup hoc non
est grauandus ultra q̄ sua sponte velit. ¶ In
quatuor autem casib⁹ tenetur qui alias cōfessus
est iterare confessionem. s̄m Tho. in 2to. et oēs
alios. Duo primi sunt ex parte ipius penitentis.
Et est primus. qñ non est omnia peccata mōrta
vel que dubitat esse mortalia dubitacōe proba-
bili confessus vni sacerdoti. sed aliqd dimisit
vel ex verecundia. v̄l alia iniūsta causa. Secus
autem si aliqd dimisiss̄ ex obliuione. qz tūc suffi-
cīt illud tantum confiteri qd dimisit. Etiam si al-
teri confiteatur q̄ priori. nec oportet ex hoc con-
fessionem iterare. ¶ Secundus. qñdo pniam in-
iunctam contempnit facere et oblitus est eius
nā si ad huc recordaretur et vellet perficere: nō

tenèretur iterare cōfessionem. nisi forte confessor
statuisset sibi tempus determinatum infra quod
deberet ipam penitentiā facere. intendens ipsum
obligare ad tempus determinatum. quod ta-
men si non constat secundo confessor. credo q̄
pie possit interpretari secundus cōfessor. q̄ intē-
derit primus dare sibi licentiā perficiendi ieiū-
nia vel orationes vel alia in alijs diebus que. s.
in hys non fecit in quibus iniunxit. quia sic con-
sueverunt facere periti confessores. ¶ Alij duo
casus sunt ex parte confessoris. ¶ Primus est
si non habuit auctoritatē absoluēdi nec i hoc o-
te esse curiosum. sed sufficit q̄ non cōstet tibi cō-
trarium. s. q̄ p̄or cōfessor non habuit auctoritatē
¶ Secundus est q̄n ipē cōfessor nō habuit sciāz
sufficiētem. Et iste est satis difficilis & intricat⁹
s. ad cognoscendum et iudicandū de quāntitate
ignorantiē que reddat sacerdotem inabilez ad
absoluendum. Et si tibi non est nota persona cō-
fessoris. noli ex vno defectu confessoris quem de-
prehenderis. ex priorī confessione pacta condem-
nare vel irritare ipsam. q̄ q̄q; etiā peritissimi
confessores ex obliuione vel alia causa aliquid
dimittant et ipsi penitētes aliquē etiā non plene
recordantur de gestis cū eos. s. in p̄cessu cōfessio-
nis reperto defectu iñtroga cōis & examinacōis
eorum que sunt magni p̄deris et de necessitate

salutis poteris hoc indicare. scilicet de i gratia con-
fessoris impeditiva eius absolutionis. et sic con-
sulere penitentem. ymmo sibi declarare necessariam fo-
re iterationem talis confessionis. ut verbi gratia
Si talis confessor non fecisset sibi conscientiam de
simplici fornicatione. vel de confessione et cōione
annuali. et alijs hmoi. ad que tenentur genera-
liter fideles. ¶ Est etiam quintus casus in quo
or reiterare confessionem secundum plures doc. ut bona
ventu. in 2to. di. 11. Et durandum ordi minorum
in sua summa. et Ray. et hostien. Rob. oleth. et vice.
hist. S; non s; Tho. et Rich. de ordine minorum
in 2to. di. 11. et pe. et quoddam aliud scriptum sup
2to. di. eadem et Gra. de pe. d. 1. Jo. et Bern. et ali
os quosdam. viz q; quicquid confitetur integre sua
peccata. sed ab oibus vel saltem ab aliquo mortali
um disponit non abstinere. et sic incontritus
remanet. et hoc ipse penitens declarat. Cum igitur
talis confessio tunc non valeat sibi ad salutem: tutius
est illum facere eam reiterare. tam si nollet eam
reiterare: non esset vere cogendus cum solenes
doctores sint illius opinionis. nisi forte firmiter
adhereres opinioni contrarie. que etiam tutior est
¶ Videtur etiam esse sextus casus quoniam si quis est
absolutus a peccatis bene confessus alias. et con-
tritus existens ligatus excommunicatione maiori quam
ignorabat ipse confessor vel non perpendit et per

sequens nō est absolut⁹ ab ea. Nam scdm pe.
de palu. i. iij. talis tenetur iterare. **P**onit tamen
opinionem quorū dā iuristarū esse q̄ valeat ta
lis absolutio. Et si sic est nō tenetur quādo alias
facta est cōfessio cū debitis circūstantiis. **P**rima
tamen opinio tucior est. et ideo ipsa; teneas. **S**ed
in alijs q̄tuor casibus sup̄dictis oportet. oīno q̄
iteretur quasi scdm omēs. **¶** Et nō q̄ in hoc cau
q̄. s. q̄ dicit se penitens vel non posse vel nolle
de omnibus mōribus cōmissis dolere et in futurū
abstinere: non est tamen abiciend⁹. s̄ recipiēda
est eius confessio ut dicitur de pe. et re. c. qd
quidem. **¶** Qui quidē tñ nullo mō est absoluēd⁹
fm **Th.** in quodlibet. sed est ei iniungendum
aliquid boni opis. ut sic ex hmoi bonis opibus
et alijs bonis illustretur ad p̄niam. declarando
tamen sibi plene q̄ non est absolutus corā deo
nec alias illa penitētia est sibi ad meritum fru
ctuosa. **S**ed faciat illud quod sibi dicitur et alia
bona quantum plus potest. vt dicitur de pe. di.
v. falsas. **¶** Tercio nota. q̄ cum cogitatio cum
deliberatione rationis in actum peccati moralis
scilicet desiderandi illum actum agere. etiā abs
q̄ opesit peccm mōle: ideo ad singulas spēs pec
catorū post peccā opis interrogat. et de peccatis cogi
tōnis tantum. illius speciei et de peccatis oris. Et
cum opus alicui⁹ peccati et deliberatio mentis

ad illud agendum absq; ope sint eiusdē speciēi
specialissime. s; dr̄nt s̄m maius a minus. **vel s̄m**
pfectum et impfectū q; sc; maius p̄c̄m̄ in opere
est. q̄ in sola cogitacōne. **de h̄is** ergo et circum
stātijs hm̄oi cogitacōnum quere ut verbi gratia
Si dicat se assensisse deliberate cogitacōib; luxu
riosis. quia hoc potest esse multiplicat̄ et in diuer
sis speciēib; ideo queratur ab eo de qualitate co
gitacōnum ip̄arum. id est. si deliberasset tale pec
catum omittē cū soluta. quia tunc fornicatio est
si ipse etiam solutus sit. **S**i cum coniugata: quia
tūc adulterium est. **A**ut cū cōsanguinea: q; tūc
incestus est. et sic de alijs speciēibus luxurie. vel
aliorum vitiorum. **¶** Pro aliquali declaratione
predictorū nota qđ dicit **Th̄o.** in sc̄da. 2. q. 112.
q; sc; peccatū diuidi p̄ hec tria. scilic; cordis. oris
et operis. non sicut p̄ diuersas speciēs cōpletas
sicut dr̄nt speciē bos. leo. et capra. **S**; sicut per di
uersos gradus peccati. sicut domus in fūdamē
tum parietes. ⁊ tectum diuidi. sicut in spēs cōple
tas. **C**onsummatio igitur peccati est in ope. **¶** Vnde
peccatum opis h; cōpletam spēm. s; prior inchoa
tio eius est quasi fundatio in corde. **S**ecundus
gradus eius est in ore. s; q; homo prorumpit
de facili ad manifestandum cordis cōceptū. **T**er
tius gradus eius est in cōsummacōe operis pa
tet tamen q; hec tria pertinet ad vnā p̄fectam

spem. cum ab eodem motu procedant. Iracundus enim ex hoc quod appetit vindictam. Primo turbatur in corde. Secundo in verba contumeliosa prorumpit. Tercio procedit ad facta iniuriosa ut percussione et homini. et sic de luxurioso et quolibet alio. hec **Th.** ¶ Nec tamen sic intelligendum est peccata cordis esse species incompletas quasi non sint mortalia. immo quando in eis est deliberatus consensus ad actus qui de se sunt mortales. Tales cogitationes sunt mortalia quibus non ita gravia ut peccata operis sicut dictum est. Et quando sunt similis cogitatio cum locutione et opere est unum peccatum ut de luxuria et aliis peccatis. Quando vero quodam tempore deliberat fornicari et alio tempore diverso et distantia fornicatur opere tunc sunt duo mortalia. ¶ De delectatione vero morosa dicitur inferius. ¶ Quarto nota quod cum penitens fatetur aliquod peccatum a se et ad sui interrogationem quod manifeste vides mortale hoc ei declarata in singulis ipsius speciebus hoc enim videtur satis necessarium. tum ut habeat causam magis dolendi. tum ut ipsum cognoscens habeat materiam ab illo in futurum cauendi. Et hoc dico nisi ipse penitens verisimiliter crederetur talia scire scilicet commissa esse mortalia vel venialia. quia tunc non expediret. ¶ Item si fecit aliquem actum qui de se venialis erat vel nullum peccatum. ipsum tamen credebatur

fremiter esse mortalem vel dubitat. De hoc pri-
mo non magis dedmes ad vnam ptem q̄ ad al-
teram. q̄ se esset mortale vel nō eēt. Hoc eni eēt
proprie dubitare tam in primo q̄ in secūdo casu
dedarandū tñ est ei q̄ peccauit mōzliter. Sic ver-
bi grā. Si tpe ieiuniorum vel festiuitatum cogno-
uit vxorem. putās hoc esse cōtra p̄ceptum ecclie
vñ in hmōi redificanda est conscīa eius cum sit
erronea. ¶ Sed si fatetur aliq̄d pccm qd dare
non videas esse mōzle. vel de quo sint opimiones
inter doctores varie. vtrum mōzle vel veniale
sit. noli tu precipitare sētētiam et mortale expri-
mere. vel propter hoc absolutionem denegare
si ab eo abstinere non vellet. Sed bene ei efficaci-
ter suadeas. ut tutiorem eligat viam. ab eo scili-
cet abstinendo. ¶ Quinto considera diligenter
condicōnem. statum. etatē. et peritiā ac grossiciē
personarum. Et scdm qualitatem eorū sic diuer-
simode te habeas ad ipsas in modo loquendi
Nam nobilibus aut pitis aut ciuib⁹ coiter urba-
ne loqui oportet. etiam qñdo viciū rephensione
eget. ne durius increpati indignētur v̄l scanda-
lizentur. Rusticis vero v̄l personis ydeotis. et
vilis condicōnis acrius cōmūiter expedit loqui
ad oñsionez malitiē eoz. ne p nichilo pcca eoz
reputēt. ¶ Item nimis cōtristatos ex lapsu. vel
quasi desp̄atos ex multitudine vel magnitudine

cōmissorum. oportet dulciter exortari. ostendendo
impenitentiam dñe demerite. proponendo eis exē
pla diuine misericordie. ut latronis. Pauli et
hymoi. Presumptuosos vero vel induratos a pec
cata quasi pro nihilo hñtes decet terre. declarā
do eis seueritatem futuri iudicij. acerbissimas pe
nas inferni a hymoi. proponendo exempla ad pro
fitū similiter ut de punice p̄moz parētū a hymoi
Sexto scias q̄ si persona non est multū perita
cautam reddas eā. ut faciat diligenter confessionē
viz de peccis omib⁹. dolendo quātū pōt. proponendo
firmiter abstinere ab omī mortali in futurū. hoc
enī est necēariū ad contricionem sine q̄ non emittit̄
peccatum. a q̄ nullū cōmissum taceat scienter in
confessione. vel ex verecundia vel alia de cā nec
etiā q̄ reputet veniale quod est mortale quia
quāq; homo in hymoi fallitur. et est mortale qd̄
putauit veniale nec propterea excusat eū igno
rantia. Et precipue de hoc eum ammoneras inter
rogando de vitijs capitalibus. quia frequēter i
talib⁹ persona multa retinet turpia. necessaria
confiteri propter verecūdiā a magis adhuc mu
lieres in hymoi taciturnitate offendunt. Vnde
et diuersis cautelis extrahendum est viciū
de ore talium. Declarandum est eis tamen. q̄
si aliquod peccatum quod sciunt esse in se. non
confiteantur. etiā non interrogatis super hoc a

confessores q̄ non prodest eis confessio. Vñ si cō
fessor prius interrogauerat in geneali de tali ma
teria. et tunc confitēs noluit exprimere. cū tamē
bñ ē cordaētur vicij sui. Sed cum postea interro
gatur in particulari: exprimit. q̄ minus videt
sibi erubescibili q̄ si p se expressisset. ostēdendum
est ei quomō fide confitetur. Et quia nō valz sibi
talis confessio s̄m **Guilb.** nisi mutet propositum
scz q̄ habet; adhuc de illo cōfiteri a p se exp̄mēt
in p̄ticulari q̄ntum ad illud qd̄ est necessarium a
doleat de illa fitione commissa. . . . .

De cōtritione quam debz h̄re penitens. . . . . .A.

A T q̄ dictum est quō debeat penitens aui
sari de contricōne: z̄io de cōtritione aliquid
dicendum est. ¶ Nō q̄ d̄r̄na est inter at
tricōnem a contritionem. ut dicit Tho. in. 2to.
di. xvij. Nam attricō impōrt̄ quandā displicētiā
de pcc̄is. s̄ imperfectam. vnde attritū ē aliquo mō
tritum. s̄ contricō impōrtat p̄fectā displicētiā de
peccatis. vnde contritū id ē simul tritū a in pulue
rem redactum. ¶ Est aut̄ cōtricō s̄m **De.** in. 2to.
di. iā. dolor volūtarie assumptus pro pcc̄is cum
proposito cōfitendi a satisfaciendi. Et sc̄dm̄ eun
dem. e. di. o; q̄ cōtritio h̄eat̄ de oi pcc̄o mortali
Ratio est. quia in omi pcc̄o mortali est actualis
auerſio voluntatis a deo. Et q̄ cōtraria cōtrarijs
curantur: ideo o; q̄ in omi remissione peccatorū

fit actualis auersio a peccatis et conuersio ad deū
et hoc dicitur contritio. ¶ De peccatis autē obliuiscit sufficit
contritio generalis cum conatu ad recordandū et do
lendum. et dolere de obliuione peccatorū que ex ne
gligentia contingit. Si autē querat. si specialis contri
tio de quolibet peccato requiratur. ¶ sufficiat vna
generalis pro omnibus. ¶ Sic rēdet Tho. in. 2. to. di. 11.
q. 7. tum ad principiū contritionis. scilicet cum quis de
peccatis suis cogitans dolet. et si non dolore contri
tionis saltem dolore attritionis. et q. sit specialis
dolor de peccatis que quis habet in memoria. si quā
tum ad terminum. qui est dolor iam gratia infor
matus. sufficit q. sit vna contritio de omnibus
tunc enim ille motus agit in virtute omnium disposi
tionum precedentium. hec Tho. ¶ Et quia nemo scit
vtrum habeat gratiam que requiritur ad contritionem
ideo nemo potest esse certus de sua contritione. nec
propter omnes de sua remissione. Et dicit Richar. ordi
minorum. in. 2. di. 11. q. si confitens in peccato mortali
est attritus de peccato suo. ut probabiliter possit pre
sumere se esse dispositum. non peccat absolucōe
recipiendo. ymmo frequenter virtute clauium per
suscepconem absolucōis formatur sua attritio
et fit contritio. ¶ Item nota q. est duplex con
tritionis dolor scdm Thomam et petrum in q. 2. to.
di. 11. scilicet intellectualis. qui est quedam perfecta
detestatio peccati. secundum rationem. et dolor sensibilis. qui

est dolor excitatus in parte sensitua ad alteraco-
nem et afflictionem corporis. ¶ **Primus** dolor
de necessitate requiritur ad remissionem peccati. et ille
etiam solus est sufficiens. quia sicut peccatum mortale
sufficiens committitur per solum actum voluntatis et
complacitiam deliberatam rationis. ita et sufficiens
deleberi potest per detestacionem voluntatis et displi-
centiam rationis. et hoc etiam est in parte nostra. per hypo-
thesi scilicet gratia. ¶ **Secundus** dolor scilicet sensibilis etiam
valet ad remissionem peccati. sed non est necessarius
sed de perfectione contritionis. nec est in parte nostra.
etiam per hypothesis gratia. ¶ **Item** dolor intellectualis non
potest esse nimis. sicut nec caritas. unde praedicit potest
esse minima. sed sensibilis potest esse nimis. sicut in
ieiunijs et alijs afflictivis corporis. Ideo oportet quod
sumatur pro mensura debita conservacione subiecti
¶ **Item** non secundum Thome in 2to. di. 18. quod vera contritio
in habitu semper debet manere. id est homo semper debet
habere istam dispositionem. quod quando recordatur de peccatis
commissis habeat displicentiam saltem secundum rationem
¶ **Item** secundum Petrum in 2to. di. 1. maior debet esse dolor
intellectualis de maiori peccato habitualiter non actu-
aliter. si considerant non solum in communi. in quantum sunt offen-
sa dei. sed etiam in speciali debet esse maior dolor de ma-
iori peccato. quia maiorem rationem doloris habet maius peccatum
dolor etiam sensibilis conveniens est ut sit maior
de maiori. quamvis non necessarius. ¶ **Item** scilicet

Tho. in qdlibet. **a Inno.** quia contritus magis de
bz diligere deū q̄ seipm̄. culpa aut̄ est cont̄ deū
et pena cōtra seipm̄. Ideo debz cōtritus potius eli
gere om̄ez penā q̄ deū velle offendē. Descendere
aut̄ ad hanc penam vel illam nō tenetur. immo
fatue faceret descendēdo ad ista p̄cularia. Et aliū
super hoc sollicitando. **¶** Item peitente amone
as ut non ex quadā cōsuetudine quia sic aliqui
faciūt. veletiam ex timore. p̄ncipaliter p̄pter vi
tan das penas eternas vel p̄pter euasionem in
firmitatis si esset infirmus. vel alicuius alterius
vel tribulacōnis t̄p̄alis. faciat cōfessionem q̄ sic
modicum sibi p̄deset. **S;** p̄ncipalit̄ eam faciat
ad placandum deū. et sibi recōciliand̄. ad satisfā
ciendū d̄ine offen se. et eccl̄ie obediend̄. que hoc
remedium ordinauit ad cōsequendā remissionē.
¶ Item in p̄cessu confessionis si aliqua dicēt ad
sui excusationem vel alleuiacōnem p̄cc̄i p̄nētia
utputa q̄ diabolus fecit eū facere tale malū. vel
planete vel vicini vel cōsaguinei vel hmōizeum
rephendas. ostēdendo ei falsitatē suā. quia. s. n̄
lus trahitur ad p̄cc̄m nisi p̄pria maliciā sua et vo
luntate. et ideo non se excuset s̄ accus. iij. q. v. **Iñ ē**
¶ Item si recitat p̄cc̄a alioz sine n̄citate. cū se
sine hoc sufficienter possit exp̄mere suū. re
prehendas et ammoneas. ut nichil dicat de fa
ctis aliorum. **¶** Vnde posset peccatum alterius

te regi. nisi hoc faceret ex aliqua cā. nō solum ne
cessaria. s; etiam alias valde racōnabili. ¶ Item
si dicat longas fabulas. amoneas eum ut dimit
tat supflua. ⁊ solum quantum est necēariū ad de
claracōez pccī dicat. nec immisceat narracōnem
suarum tribulacōnū cū pccīs. ut faciūt mulieres
¶ Item amoneas ut non vtatur verbis pallea
tis seu sophisticis. ad dandum intelligere vnū
pro alio. nec etiam vtat verbis nimis turpibus
vbi possit per verba honestiora peccatū declarāē
de hīs tamen in hoc vltimo sc; dictis plus vel
minus penitentes ammonneas. prout videb; eos
indigere in prosecucōne sue cōfessionis. ⁊. ⁊. ⁊.

De cōdicōibus cōfessionis. ⁊. ⁊. ⁊. 8.
Omit autem Tho. m. 2. di. 11. q. confessio
deb; h;re. 16. condicōes. R;e quidem con
tinentur in hīs versib;: Sit simplex hu
milis confessio pura fidelis. Vera frequens
nuda discreta libens verecunda. Integra secre
ta lacrimabilis accelerata. Fortis et accusans ⁊
sit parere pata. ¶ Primo sit simplex. ut non re
citet in confessione nisi q; p;inet ad declaracōnē
sui pccī ⁊ q;ntitatem eius. ⁊ non alie historie mi
sceantur. ¶ Humilis ut sc; se miserum cognoscat
cōfitens. ¶ Pura ⁊ recta intencōne non ut repu
tetur bonus. vel ut laudetur ab hoib;. ¶ Fidelis
id est vera et sine vlla falsitate. ut sc; non dicat

q̄ non fecit. v̄l etiā ut h̄eat fidē de remissioē peccō
rum si vere penit. ¶ **Freq̄ns.** s. ut sepe cōfiteatur
¶ **Istud tamē ē ad bñ eē cōfessiois.** ¶ **Ruda.** s. ut nō
inuoluat obscuritate verbor̄. s̄ dicat verba ut in
telligatur pecc̄m cum circūstātijs saltē necēarijs
¶ **Discreta.** ut. s. maiora cum maiori pondē dicat
vel non plura simul s̄ distīcte loquēdo a dicēdo
numerū si pōt scire. ¶ etiā ut discreto v̄l sufficiētī
confessori cōfiteatur. ¶ **Libēs.** v̄l volūtaria. nō co
acta timore verbor̄ ut pueri. v̄l timore peāz tpa
lium vel eternaliū pñcipalit. ¶ **Verecūda** ut. s.
penitens erubescat a non se iacet l̄ mēte glorie
ppter seculi vanitatē āquā. a precipue cōfidat in
rōe resp̄cū dñe maiestatis offense. ¶ **Integra**
ut. s. penitēs n̄l cōtineat de h̄ijs q̄ omisit precipue
mōrilibus. ¶ **Secreta** ut scz nō publice s̄ occulte
sacerdoti dicat peccā q̄ possit absoluere. ¶ **Lacri
mabilis.** ut. s. doleat de cōmissis a ipsa detestet sal
tem rōne. ¶ **Accelerata.** ut q̄ citius pōt cōmissio
peccō. cōfiteatur hoc tamen est de bene esse. ¶ **For
tis.** ut. s. nichil dimittat pre verecūdia. ¶ **Accu
sans.** s. se non alios. nec se excuset et alios accu
set seu inculpet. ¶ **Et sit parere parata.** v̄l ad im
plere pñiam sibi iniūctā. a facere que necēario h̄
facere. ut restituere. si habet aliena a huiusmōi.
¶ **Vlterius istud obserues.** ut. s. post q̄ ex inter
rogacōibus factis perpēderis eum debere audiri

dicat ei. ut primo ipse dicat peccata sua que commisit
post ultimam confessionem rite factam que habet
in memoria. et sic dimittas eum dicere quicquid vo-
luerit de peccatis suis et quo ordine voluerit reti-
nendo tene in mente ea que dicit. ut ubi suffici-
enter expresserit peccatum suum non eum molestes vel
graues de illo interrogando. Vbi autem non suffici-
enter expresserit. interroga de residuo usque ad suffi-
cientiam. Et postea etiam interroga de alijs de quibus
ipse nil dixerit. ut poterit suspicari in eo esse. Hoc sem-
per seruato. ut de eodem peccato de quo interrogasti
iterum non interrogas. ne sic eum attedies. nisi ex
aliqua causa rationabili hoc facies. puta estimando
quod dicat secunda vice quod prima non dixit. vel ex ve-
recundia vel ex ignorantia vel humilitate. ¶ Et si mu-
lier est. facias eam extrinseco stare ne eam in fa-
ciem videas. quia facies earum ventis vrens est
ait scriptura. Si vir est. poterit genuflexus et disca-
puatus stare. et hoc bene quidem si poterit. si autem
faciat ut poterit. nec tamen eum multum frequenter vel fixe
in faciem aspicias. precipue iuuenem. nobilem. vel pei-
timum ne nimis eum erubescere facias. et sic eum graues
de eo quod non oportet. ¶ Observandum etiam confessori-
bus est ut dicat magister nimb. in li. de officio ordi-
nis predicatorum. quod semper libentius et prius au-
diantur confessiones eorum qui magis indigere pu-
tantur vel raro venire solent. vel sunt extranei. vel

quī sūt in maiori statu. vel de quoz cōfessionib⁹
maior vtilitas secutura speratur. ¶ Item audiē
do mulieres caueat. ne nisi in publico eas audi
at. et nisi ab aliquo vel aliquibus videatur. nec
multum ibi moretur nisi in quāto necitas cōfessio
nis requirit. et eis que nimis frequenter volūt
confiteri assignet certum tempus ex quod ipas
non audiat. nec in alijs colloquijs se eis expo
nat. et semper duris et rigidis verbis potius vta
tur circa illas q̄ mollibus. ¶ Vterius etiā scī
as ab Ep̄o. Si habet aliq̄s cōstitucōnes synoda
les vel prouinciales vbi sint snie exēcōnis. et
hmoi. et de illis non te intromittas. vel impedi
as vltra q̄ velit. Et nō q̄ si aliquē absolueris seu
absoluis innotatū aliqua sententiā exēcōnis.
quem esse ligatū non aduertis vel nescis. et ideo
absoluis a pcc̄is. non autem a sententiā. q̄uis pec
ces absoluendo eū quem non debes. quia absol
utio ab exēcōne deb; pcedere absolutione; a
peccatis. tñ sententiā exēcōnis non incurris. s̄m
hen. et fran. de sen. et Guil. Debes autem postea
qn̄ perpendis de errore illum auisare ut p̄curet
absolutionem ab exēcōne. ¶ Et quia ut dixit
Ray. in Summa sua. Interrogatōes de pcc̄is ca
pitalibus fiēde sūt. s̄. Supbia. q̄ est mē omniū s̄m
greḡ. in moralibus a qua pcedūt capitalia septē
s̄. Inanis glōia. Inuidia. Ira. Accidia. Aualcia.

Gula & Luxuria. Et ista habet diuersas species
de quibus etiam necesse sunt interrogaciones fide
cum circūstancijs necēarijs. habet etiam quolibet
horum multas filias de quibus dicit Ray. & hosti.
in summa sua esse interrogandū scdm̄ tamen q̄li
tatem p̄sonarum. Ideo de hīs ponētur interro
gaciones. Postremo de quibusdā vicijs lingue
& extra ordinarijs ut sortilegijs & infidelitatibz &
h̄mōi. Et ut quia denī ē absolucō ab excōicacōe
debet p̄cedere absolucōnem a p̄c̄is idcirco primo
de excōicacōne est interrogandū. *mm*

*¶ Sequuntur excōicacōes late a iure cōi p̄sitate p̄
ordinem sicut inueniuntur in decretalibus. m. 9.*

Qui se ingerit p̄ papam non electus a du
abus partibus cardinalium excōicatus
est cum oībus suis consentiētibz ext̄ de
elect. licet. ¶ Qui mittit l̄ras cardinalibus indu
fis ad electioē pape vel nūciū ut loquat̄ alicui
in secreto ex̄ de elect. vbi piculum. ¶ nulli etiā li.
vi. ¶ Quicunqz officialis non fecerit obseruari
dictū decre. de elec. C. p̄pa. Qui dicit Romanam
ecclesiam non esse caput. neqz ei tanq̄ capiti esse
obediendum di. xix. nulli. ¶ Singuli qui regalia
vel custodiam seu guardiam aduocacōnis seu de
fensionis titulum in eccl̄ijs. monasterijs. vel alijs
p̄ijs locis de nouo vsurpaē conantur & propter
hoc bona ipsarū eccl̄iarū vacatū accipiūt ext̄ de

electione generali li. vi. ¶ Item clerici ecclesiarum
monachi monasteriorum et ceterae persone locorum
eorundem qui hec fieri procurant hoc ubi s. ¶ Qui
persequitur personas eligentes expoliando eas bo-
nis aut aliter persequendo eas vel ecclesias aut mo-
nasteria aut cetera loca grauando propter hoc quod
non eligerunt illam personam quam rogauerunt eli-
gi extra de elect. sciant li. vi. ¶ Item excommunicati sunt et
a papa tantum absoluedi omnes qui dant auxilium
consilium vel fauorem publice vel occulte directe
vel indirecte alicui domino vel persone cuiuslibet ad ha-
bendum dominium Romane urbis vel romani imperij
ultra annuale spacium vel qui eliget vel electioni
consentiret absque speciali licentia eiusdem sedis extra
de elect. fundamentis li. vi. ¶ Item quicumque vocatur
a monialibus in electione discordantibus si aliquid
facerent vel dicerent vni possit in electione
oriri discordia vel accepta nutriri extra de elect. in
depmnitatibus. ¶ postremo li. vi hoc etiam videtur
velle de illis qui viuunt religiose de bonis propriis
ut sunt bizotha et hoc ubi supra. ¶ Item quicumque
procurat ut conseruatores qui personis vel
locis aliquibus ut a manifestis iniuriis vel vio-
lenciis tueantur eosdem plerumque a sede apostolica
conceduntur se intromittant de aliis quam de ma-
nifestis iniuriis aut violenciis extra de offi. et
pot. in deli. capitulo ultimo paragrauo ps li. vi.

Item quando vna ciuitas vel dioc. diuersas na
 cōnes habet diuersarū linguarū diuersos ritus
 a mores: tunc Ep̄us p̄t illis nacōibus Ep̄m pre
 ficere qui sit eis cōformis a ei per omnia subiect⁹
 si quis autem ad hoc se ingerit: excoicatus ē de
 offi. or. qm̄. **I**tem qui absolucōem a reuocacōem
 sn̄e excoicacōnis aut suspensionis vel interdicti
 per vim vel metum extorquent. q̄ tñ reuocatio a
 absolutio irritē sunt ip̄o iurē ex̄ de h̄is. q̄ vi me
 cau. fiunt C. 7. §. ne. li. vi. **I**tem iudex qui casū
 fingit necēariū fraudulenter ut ad mulieres p̄so
 naliter vadat pro testimonio aliquo erigēdo ab
 eis cum alias debet; mittē tabellionē vel aliā per
 sonam ydoneam ad testimoniū requirendū ab
 eis extra de iudi. mulieres li. vi. **I**tem excoica
 tus est qui impedit sequestracōnem fructuū vel
 sequestrationes occupauerit alicuius b̄nificij de
 quo est questio ad quem spectet a q̄ non potest
 absolui nisi impedimento prius amoto et occu
 patis p̄ eum fructib; restitutis illi cui de iurē debē
 tur extra de seq̄. pos. a fruct. ad opescendas §. Si
 quis autem in Cle. **I**tem qui hatten⁹ p̄ vim vel
 metum p̄sonas eccl̄asticas coegerint ad supponē
 dum vel submitteḅdum eccl̄ias vel bona eccl̄astica
 immobilia laicis. nisi post monicionem submissi
 one remissa quā per vim vel metū exegerūt p̄so
 nas eccl̄asticas vel bona eccl̄astica eis submissa

totaliter in sua libertate dimittat extra de re et non
al. hic consultiſſimo li. vi. ¶ Item qui de cetero p
sonas eccliaſticas ad talia facienda compellerent
et hoc ubi supra. ¶ Item qui ex tractibus hmoi iam
dudum inias vel posterius inendis illicite ultra
id quod natura tractus eis pmititur vsurpave
rint. Si moniti ad huiusmodi vsurpatione non desisti
terint. et hoc simili ubi supra. ¶ Item magistri Bononi
enses et scolares conducentes hospicium in iudi
cium inhabitantium ante tempus locacionis elapsu
executi sunt nisi ipsi inquilini super hoc prestant con
sensu extra de lo. et co. ex rescripto. ¶ Item executi
sunt qui scient in cimiteriis corpora defunctorum in
terdicti tpe in casibus non concessis a iure sepeliere
presumunt extra de sepul. eos qui in Cle. ¶ Item
qui executos publice aut nominatim infidos et
etiam qui vsurarios manifestos sepeliunt a qua exco
municacione non absoluntur nisi prius ad arbitrium
diocesani episcopi satisfaciunt quibus premissa sunt
iniuria irrogata et hoc ubi supra. ¶ Quicunque pre
sumit diripere res mortui episcopi. que debent successo
ri conservari et qui mortuorum presbiterorum et clericorum
bona rapuerit sunt excommunicati. xij. q. ij. episcorum et
c. illud. ¶ Religiosi ecclias non habentes sub pre
textu clericatus vel religionis vel racione rerum
eccliaſticarum decimas iniuste impediunt exco
municantur. a qua non absoluntur ante satisfactio

condignam ex de deca. Religiosi in Cle. ¶ **Mona**
chi aut regulaes canonici amistracōem aliquā
non habētes. qui se ad curias pncipū absq; specē
ali prelatorū suoz luā conferre psumunt q̄ siue
suis prelatīs siue monasteriis damnū aliquod
inferunt sūt excoīcati ex de sta. mo. c. ne in agro
qui non in de. ¶ **Item** monachi qui intra septa
monasterij sine licentiā abbatum suorum arma
tenent. ¶ **Itē** excoīcati sunt qui visitatores
monialium impediunt ne suū offitiū exequantur
in illis q̄ inūgūtur in illo c. attendentes extra de
sta. mo. in de. ¶ **Si** quiuis nisi moniā resipiscant
¶ **Item** religiosi religionum mendicantium abo
litarum deinde aliquem ad suū ordinē recipiētes
vel locum siue domum acquirētes de nouo vel lo
ca acquisita absq; licentiā pape alienātes ex de
reli. do. c. religionum aduerfitatē li. vi. ¶ **Mulie**
rib; que begine vulgarit nuncupātur que nulli
obediētiā promittūt nec p̄p̄iis renūciāt nec
p̄fitentur aliquam regulam approbatā sub pena
excoīcacoīs. quā in cōtrium faciētes ipō facto
incurrant imūctum est ne statum hmōi dudum
ab ipsis assumptum quoquō sedentur vltorius
vel ipsum a nouo assumant ex de reli. do. c. Cum
de quibusdam in de. ¶ **Item** excoīcati sunt reli
giosi qui mulieib; hmōi beginagij statum dudū
assumptum aut ipsū de nouo assumētib; p̄bet

aliquo modo cōsilium vel fauorē e. t. et c. predic.
¶ Qui accipiunt pedagia vel guīdagia ab ecclia
sticis personis vel de rebus earūdem. q̄s nō cā ne
gociandi deferunt. vel psonas quas ipsi mīcūt
vel pro se vel pro rebus suis p se vel per aliū suo
noie vel alieno si psonae sunt singulares: exccate
sunt. ¶ Si conuentus vel collegium ciuitatis vel
castrī vel alterius loci: sunt interdicti locus vel
castrum vel ciuitas hmoi. absolu non possunt
a predicto nisi exacta restituant a satisfacciant de
iniuria extē de cen. a pro. a exac. quāq̄ pedagio
rum. ¶ Qui nullo li. vi. ¶ Item exccati sūt consules
ciuitatum. rectores a alij qui ptātem h̄re vidēt
si faciunt collectas a exactiones indebitas i deri
cos et ecclias a ammoniti si nolūt desistē. Nec ab
solui debent. donec satisfaccerint competēter ex de
immu. ec. Non minus a c. aduersus. ¶ Itē qui
iurisdicōem prelatoꝝ a ptātem quā h̄nt i suis
hoibus ita euacuat q̄ n̄l ptātis remānisse videtur
si ammoniti desistē noluerint e. t. quo supra. c. nō
minus ec. alle. ¶ Item successores eorum qui fu
erunt exccati ppter iniuriam factā ecclie nisi infra
mensē errore suū seu excessum p̄decessorū emē
dauerint e. t. quo supra c. aduersus alle. Sec⁹ ē
de successorib; alioꝝ exccatoꝝ ¶ Itē q̄ subditis
suis interdicūt ne deicis l̄ psois eccliasicis q̄c q̄
vendant aut emant ab eis vel ne bladū molant

vel panem coquant aut alia obsequia faciāt ex
de imm. ec. c. eos qui li. vi. ¶ Item quicumque im
pediant illos qui ad ecclesiasticos iudices recue
runt pro hijs q̄ ad eos p̄tinent. vel de hoc habēt
lras a sede ap̄lica ne iusticiam valeāt obtinē. vel
quī dederit cōsiliū auxiliū vel fauorē ad hoc ex
e. t. quo supra c. qm̄ nec intelleximus li. vi. nec
absoluantur n̄ satisfaciunt iudici et parti. ¶ Itē
excoīcatus est religiosus tacite vel expresse p̄
fessus qui in scolis vel alibi habitum sue religio
nis abiit. vel accedit ad aliquod studiū absq; p̄
lati sui licentia obtenta cum cōsilio sui cōuentus
vel saltem maioris partis eiusdem ex. ne de. vel
mo. c. ut piculosa li. vi. ¶ Item religiosi q̄ exeūt
claustrum ad audiendum p̄hiam aut leges nisi
ad claustras suas infra duos menses redierint
excoīcati sunt. Et cum talibus solū p̄pa dispensat
ut ad honores promoueantur e. t. quo s̄. c. non
magno ¶ Idem est de archidiaconis dyaconis ple
banis et alijs personatis hominibus ecclesiasticis et
p̄bris e. t. quo sup̄. capitulo sup̄ spe. et c. sta li. vi.
¶ Item sacerdos habens officiū vicecomitis vel
p̄p̄i secularis si ammonitus non resipuerit est ex
coīcatus e. t. quo supra c. clericus. ¶ Si q̄s. ¶ Item
excoīcati sunt omnes qui in gradu consanguī
nitatis vel affinitatis cōstitucōne canonica inter
dictis. vel qui cū mortalibus scienter m̄im omiū

contrahunt eꝛ de cōsaꝝ. ⁊ affi. eos qui i Cle. **R**e
ligiosi et moniales et clerici in sacris ordinibus
cōstituti si cōtrahunt: sunt exꝛati e. t. c. li. quo s̄.
Item celebrantes matrimonia scienter inter
dictos similiter. e. t. c. a li. quo supra **I**tem dese
rentes arma. ferrum. lingua. galeas. naues. et
huiusmōi sarracenis. vel regiez nauū vel galea
rū sarracenoꝝ exercentes. vel aliqꝝ illꝝ subsidiū
impedentes in dispendiū terre sc̄e vel xp̄ianorū
sunt exꝛicati. nec absoluantur. nisi totū lucrū et
tantundem de suo dent in subsidiū terre sc̄e extra
de indis. Ita ⁊ c. ad liberandum **I**tem qui inci
dit i heresim iam damnatā eꝛ de hēticis ad abo
lendā ⁊ c. exꝛicamus. **I**te credēs receptor: de
fensor: vel fautor: hēticorū e. t. Sic apꝛ et c. exꝛi
camus. **C**redentes. **Q**uicūqꝝ hereticos creden
tes. fautores vel receptores eorum eccl̄iastice tra
diderūt sepulture: exꝛicati sunt. nec p̄nt absolui
nisi satisfecerint et p̄ciant hmōi corꝛpa damna
torum e. t. quo supra c. quicūqꝝ li. vi. **I**tem dñi
inꝛuistori hēticorū in inuestigacōne capcōne et
loꝛorum vel officiales quī non obediērint ep̄o ⁊
seu ep̄is dederit impedimentum ne cōtra hēticos
procedant. **V**el qui iudicare aut cognoscere de
custodia diligenti. **E**t qui predictis inꝛuistoribꝝ
heresi p̄sumit imperitus. cum sit mere negoci
um eccl̄iasticum vel qui ab ipsis **E**p̄iscopis seu

inquisitoribus incarcerationes absoluunt absque eorum
licentia. vel qui eorum sententiam impedierint. Et qui
scienter in predictis dederint auxilium consilium vel
favorem. isti omnes sunt excommunicati ex de hereticis ut
inquisitionis li. vi. **I**tem qui officium inquisitionis contra
hereticam pravitatem exercet. si contra iustitiam et conscientiam suam
obmiserint contra quempiam procedere ubi fuerit proce-
dendum. aut ipsam heresim vel impedimentum officii
sui falso alicui imponendo. et ipsum super hoc verare
presumpserit. **I**tem si episcopus vel superior suspensus
est per triennium. alii vero sententiam excommunicationis incurrunt
absolventi duratur a papa et multorum. **I**tem verum
in Cle. **I**tem excommunicati sunt commissarii deputati
ab episcopis. vel inquisitoribus. seu capitulis sede vacante
ad officium inquisitionis. **S**i preterea officium predicti
illicite ab aliquibus pecuniam extorsierint. aut
scienter acceptant bona ecclesiarum ob clericorum delictum
occasione predicti officii fisco vel ecclesie applicare
a qua non possunt absolvi nisi satisfecerint iniuriam
passis et. quo supra c. Volentes splendore in Cle
Item qui alienationes factas a prelatibus hereticis
et schismaticis voluerit retinere. ex de hereticis c. i.
Item qui occiderit christianos per assilimos vel
ipso assilimos receperit vel occultaverit seu
defenderit. ex de homici. p. humani li. vi. **I**tem
qui spoliant naufragium parietes. excommunicati sunt
nisi restituant competenter moiti ex de rapi. c. excommunicationi

¶ Item collegium vniuersitatis vel singularis p
sona cuiuscunq; sit dignitatis aut status si alie
genas et alios oriundos de terris ipsorum exercere
publice vsuras volentes de cetero admiserint
ad hoc domos in terris suis conducere. aut con
ductas habere. aut alias inhabitare pmittentes ex
de vsu. vsurarum li. vi. **¶** Item illis ad fenus exer
cendum domos locantes. vel alio sub quocunq; titu
lo cedentes. Si persone fuerint eccliaſtice epi vel
superiores suspensionis minores persone singulares
excoꝛcacionis. Si aut collegium vel vniuersitas in edicti
smam ipso facto incurrunt. Si vero layci fuerint p su
os ordinarios censuris eccliaſticis quibus conuenit
compeſcantur extra de vsu. vsura li. vi. **¶** Item extra
sunt potestates. capitanei. rectores. scholares. iudices
aut alij quicunq; officiales civitatum. qui statuta fa
ciunt ut vsus solvantur. vel que statuta faciunt ne vsus
non solvantur vel restitutiones earum fiat prohibent
de cetero facere scribere vel dictare vel ut vsus so
lute cum repetuntur plene et libere non restituatur
ſcienter iudicium preſumpserint. ex de vsu. c. ex gnu
ad nos in Cle. **¶** Item sunt excoꝛcacionis predicti in
si huiusmodi statuta habent edita de libris civitatum
ipsarum si super hoc potestatem habuerint. infra tres
menses deleverint. aut si ipsa statuta siue consuetu
dines aut condiciones quoquomodo observare
preſumpserint. extra de vsu. c. ex gnu ad nos in Cle

Item falsarii litarum dñi ppe cum fautoribus
a defensoribus suis extra de falsa. c. dñam. **I**te
scienter lris prefatis vtentes e. t quo s. c. ad fal
sariozum. **I**tem recipientes in Romana curia
lras ab alio q̄ a papa vel vicecancellaio de cri
mine falso e. t. quo supra c. dura. **E**xcoicati sūt
religiosi qui clericis aut laycis sacramētum vn
dionis extreme vel eucharistie ministrant vel q̄
matrimonia solempnisant sine licentia speciali
pbri prochialis eē de preuul. a. excels. p. c. Religi
osi in de. **I**tem qui absoluunt excoicatos a
canone preterq̄ a casibus in iure expressis vel p
priuilegia sedis aplice concessis eisdem. **V**el q̄
absoluunt a sentencijs excoicōis p̄ statuta pu
cialia aut sinodalia pmulgatis. seu qui a pena
a culpa absoluere presūpserit quenq̄. a hoc vbi
supra a hñ absoluendi sunt a papa tātū. **I**te
qui concedūt eprefalias cōn psonas ecclīasticas
vel bona eorum. vel gñaliter concessa extendunt
ad has psonas. n̄ infra mensem cōcessiones pre
missas reuocauerint. **S**i psonae singulares sint
excoicacōis vniuersitas vero interdicti smāz
incurrunt. quacūq; etiā cōsuetudine nō obstañ
extra de iniurijs et damnis c. et si pignora cōnes
li. vi. **I**tem quicunq; sacte Romane ecclesie car
dinales hostiliter fuerit inscur. vel percussit
aut ceperit aut socius fuerit hoc facientis aut

fieri hoc procurauit vel mandauit. aut factum
ratum habuerit. vel dederit auxilium cōsiliū vl fa
uorem ad hoc vel qui hmoi facientem exceptaueit
siue defenderit scienter. **I**sti omnes excati sūt. a
papa tantū absoluendi ex de pe. c. felic. pnti li.
vi. ¶ **P**rinceps autem vel dñs qui contra pre
dictos sacrilegos constitutionem editam serua
ri non fecerit infra mensem. et etiam eius officia
les. postq̄ ad eorum noticiam peruenerit: excōi
cacionem incurrūt e. t. a. c. quo supra. ¶ **R**eligiosi
mendicantes ipso facto sunt excōmunicati. si sine
speciali licentia sedis apostolice domos vel loca
quecunq; receperint. seu hactenus recepta mu
tauerint. vel ea venditionis. permutationis do
nationis aut cuiusuis alienationis titulo quo
cunq; modo in alios transference presumpserint:
extra de pe. c. cupientes in Cle. ¶ **I**tem religiosi q̄
in suis sermoibus vel alibi proferre p̄sumperit
aliqua ut audientes a decimarum eccl̄is debitaꝝ
solucōne retrahant. excati sunt ipso facto e. t. et
c. quo supra. ¶ **I**tem illi religiosi qui propter sci
entem obmissionem faciendi conscientiam sibi consc̄
tibus de soluendis decimis: suspensionem incur
runt donec confitentibus conscientiam fecerint
si possunt. Sed si sic suspensi predicauerint: excō
municati sunt a hoc ubi sup̄. ¶ **I**tem violatores
cōstitucōnis illius que prohibet religios a clericis

secularibus ne aliquos ad vouendū vel iurandū
vel fide interposita seu aliter p̄mittendum indu-
cant ut sepulturam apud eorum ecc̄ias eligant
vel iam electam vlt̄erius nō mutēt ex̄cōicōez icur-
rūt: nec absolui possunt nisi a papa e. t. et c. quo
s. p̄. Sane. **I**tem qui quēuis pontificē iniurio-
se vel temere percusserit aut cepit seu banmerit
vel hoc fieri mandauerit aut facta ab aliquo ra-
ta habuerit vel socius hmōi perpetrantis fuerit
aut cōsiliū auxiliū vel fauorē in h̄is dederit
seu sc̄ienter defensauerit eandē ex̄cōicōnem in-
currit de quibus in p̄dictis casib; h̄etur et per ca-
nones editos. s. i. l. q. 2. **S**i quis suadente de sen-
ex. nuper a c. quicūq; in Cle. a extra de pe. **S**i q̄s
suadente. et a solo papa absoluendus est hmōi
Ite potestates Balim. Scabim. Aduocati. Re-
atores. Consules et officiales ciuitatis. quocun-
q; nomine censeātur si in p̄missis sūt culpabiles
eodem mō sunt ex̄cōicati ex̄ de pe. c. **S**i quis suadē-
te. **E**x̄cōicati etiam sunt qui man⁹ int̄tūt violē-
tas in clericū vel in quācūq; p̄sonam religiosā
professam vel nouitiā vel cōuersam cuiuscunq;
religionis ex̄ de sen. ex̄. Non dubiū a c. Religioso
li. vi. **I**tem qui talem etiā sine lesione detinet
in custodia publica vel priuata. vel detrudit
in vincula e. t. quo supra c. sup. **I**tem qui in
hmōi personas manus int̄tūt temerarias et

iniurias. sed non violentas. scilicet cum clericus se vo-
luntarie submittit aliquibus percussioibus fustium p-
pace habenda cum illo quem leserat e. t. quo s. co-
tingit. ¶ Item qui ratum habet quod aliquis suo
nomine in tales manus iniecerit violentas quod quis
factum fuerit ipso nesciente. nec etiam tunc volente
e. t. quo supra. c. Cum quis li. vi. ¶ Item qui potest
eos defendere et tenetur ex officio. et non defendit
e. t. quo supra. c. quanto ¶ Item qui per alios non per se
ipsos violentas manus iniecit in tales e. t. quo
supra. c. mulieres. ¶ Item qui spuit in faciem cleri-
ci vel super eum fundit aquam vel oleum in despectum
et derisionem eius vel qui secum trahit equum cui in-
det per habeas vel cum minis et terroribus facit eum
stare in uno loco vel ire secum quasi captum excommunicatum
est hec hosti. in summa. ¶ Qualiter per se de sen. excom.
¶ Item qui vestes huiusmodi clericis iustas scan-
dit violenter vel aliam rem sibi coherentem. Dec
Ray. et hosti. quod autem isti debeant a solo papa ab-
soluti patet ex de sen. excom. c. ea noscitur et c. puerit
c. non dubium c. quod huiusmodi mulieres in fi. c. quod quis et
c. tua nos et. 11. q. 2. Si quis suadente. ¶ Sunt autem
11. casus in quibus non oportet ut pro absolucione
iniecione manu violententer in clericum recurrat
ad papam. Et alij. 12. casus sunt in quibus etiam verberas
clericum non incidit in canonem. De istis invenies in
2. c. sequenti. ¶ Item excommunicati sunt qui de cetero fecerunt

observari statuta et consuetudines inductas con-
libertatem ecclesiarum de sen. ex. Nouerint. **¶** Item
qui statuta talia infra duos menses de libris suis
non deleuerint e. t. a. c. quo s. **¶** Item excommunicati
sunt similiter a statutarij et scriptores statutorum
prefatorum et patres et rectores locorum. ubi de cetero
hec statuta fuerint edita vel seruata et similiter
illi qui secundum ea presumpserint iudicare vel in for-
mam publicam scribere iudicata e. t. a. c. quo super
¶ Item qui statuit quod clerici debeant conueniri
coram iudice civili vel debeant custodire castra et
hominum e. t. quo s. c. grauem. **¶** Quicumque pro eo quod
sententia excommunicationis suspensionis vel interdicti fuerit
contra aliquem promulgata licentiam dederit alicui oc-
cidendi vel capiendi vel aliter grauandi in personis seu
bonis suis vel suorum eos qui tale sententiam protulerunt
siue quorum occasione sunt platee vel easdem sententias
observantes seu taliter excomunicatos coicere volentes
excomunicatus est nisi licentiam ipsam reuocauerit et bonum
ablata ex dicta causa infra octo dies sint restituta
aut satisfactio facta e. t. quo s. c. quicumque pro eo. li.
vi. **¶** Similiter omnes qui videntur hac licentia vel
aliquo premissorum aut etiam aliorum similium ad que
committenda licentiam dari est prohibita vel etiam
qui perpetrat homini malefacta prefata suo motu
proprio excomunicatus est. **¶** Et si permanserit in ista sententia
ultra duos menses non potest nisi per solum papam

absolui extra e. t. li. 7 c. quo supra p̄. ¶ Itē incē
diarū eccliarum vel religiosorū locorum vel cimi
terū priuilegiati i circuitu ecclesie & excoicati sūt &
post denūtiacōnem a solo papa absoluendi e. t.
quo s̄. c. tua nos. 11. q. 2. Si quis suadente. ¶ Si
militer & effractoꝛes eccliarū q̄ etiā post denūcia
cionem factā a solo papa sūt absoluēdi e. t. q̄ s̄.
e. 2. q̄ sti. ¶ Similiter & illi q̄ faciūt aliq̄ enormia i
ecclia. s. frangendo crucē vel altare vel similia e. t. &
c. quo s̄. p̄. ¶ Itē p̄icipantes i crimie excoicato
nec absolui p̄nt nisi ab excoicatoꝛē l̄ eiꝝ supioꝛe e.
t. quo supra c. significauit. Rur & c. concubiū. S; si
difficile sit ex aliqua iusta cā accedē ad excoicatoꝛē
occedi a iure q̄ absoluat a suo ep̄o vel p̄prio sacer
dote prestito iuramento qd̄ excoicatoꝛi se exhibebit
e. t. quo supra c. nuper in fi. ¶ Clericus cōicans
excoicatis a papa noiatim. recipiendo eos ad d̄ma
incidit i excoicōnē absoluendꝝ a papa e. t. quo
s̄. c. significauit. ¶ Itē si excoicati tpe iminētis mor
tis vel alterius nccitatis articulo ab a quo absol
uuntur et post hoc cessante impedimento: se illi
a quo absolui debeant q̄ c̄to poterunt represen
tare et absolui petere neglexerint: i eandem
sententiā qua prius ligati fuerant relabuntur
e. t. quo supra c. eos qui li. vi. ¶ Item iudiciū
est de illis qui a sede apostolica vel eius legatis
absoluuntur ab excoimunicacōe & eis iniungitur

ut suis ordinarijs vel alijs penitentia ab eis susce-
pturi se repitent. et passis iniuriam satisfaciant
si hoc cum primo comodo potuerint implere non cu-
rauerint e. t. c. **¶** Item statuimus **¶** Item exca-
ti sunt fratres minores. si fratres vel sorores de tercio
ordine tpe interdicti in suis ecclesijs admiserint ad
diuina et absoluendi tantum a ipsa vel satisfactione
premissa ab episcopis locorum ex de sen. ex. Cum ex eo
in Cle. **¶** Excommunicati sunt religiosi cuiuscumque ordi-
nis vel conditionis existant si non seruauerint inter-
dictum absque dolo et fraude. non pforando suarum
ecclesiarum ianuas aut fenestras in eis faciendo
seu alios modos exquisitos inueniendo in scan-
dalum plurimorum cum cathedralem ecclesiam vel
matricem ecclesiam loci viderint aut sciuerint ob-
seruare ipsum interdictum non obstantibus quibuscum-
que appellacionibus etiam antea ad eandem sedem vel
alium interiectis et alijs obiectionibus quibuscumque
ex de sen. ex. ex frequentibus in Cle. **¶** Excommunicati
sunt et a solo papa absoluendi illi domini vel nobiles
qui in locis interdicto suppositis cogunt aliquos
celebrare diuina aliquo modo predicto et ad officia
predicta audienda excommunicatos et interdictos euo-
cant siue cogunt aut qui publice excommunicatos
seu interdictos et monitos exire dum diuina cele-
brantur cogunt stare e. t. quo. sup. c. grauius in
de. **¶** Eodem modo sunt excommunicati et a solo papa

absoluendi illi q̄ sūt publice exēcati ⁊ interdīcti. si
momentū nominātū ut exēat a celebrātib⁹. in hīs
ecclīis remanere p̄sūperit. e. t. a. c. quo s̄. **I**tem
exēcati sunt nec ab altero q̄ a p̄p̄a absoluēdi. q̄
cumq; ex certa scīā dep̄uarent vel scriberēt vel p̄
dicarent cōn̄ decre. de declaracōne regule fra trū
minorum. nullo p̄uilegio suffragante eisdē ex de
v. sig. **E**xēt qui seinat i fi. li. vi. **Q**ui rompetas
⁊ pegrinos ⁊ ad aplōz limina. et ad alioz scō
rum oratoria pegrinātes. cape. vel reb; q̄s ferūt
spoliare tentauerit exēcati subdantur ex de ra.
ex eo. a. iiii. q. iii. Si q̄s rompetas. **I**tem noua
theolonea ⁊ pedagia pegrinis et mercatoribus
imponentes ⁊ hoc vbi. s̄. **D**e duob⁹ tñ p̄p̄. su
p̄dictis casib; dubitat. qz nō vidētur exēcati ipō
Exēcaciones q̄ sequūtur sūt extracte **f**acto
de quibusdam ostitucōib⁹ exuagantib⁹ a Bonifacō
viii. post cōpilationem libri sexti ac. 10.

Exēcati sunt omnes qui veniētes ad
sedem aplicam. vel redeūtes ab eadem
capiunt spoliāt vel detinere presumūt
aut aliquod impedimentum exhibēt. quo min⁹
ad eandem sedē libere cū p̄sonis ⁊ rebus alijs ve
niant et redeant ab eadem. et qñ apereunt lrās
talium aut auferūt. extra de. sen. ex. ⁊ interdic.
c. exēcāmus ⁊ Anathematīsa⁹ bonifaci⁹. viii.
Item Sniam exēcacionis incurrūt illi cuiuscūq;

fuerint eminentie dignitatis ordinis cōdicōnis
aut status. qui talibz vel alicui eoz sacramenta
vel sacramentorum aliqd presumpserit ministra
re. nisi in mortis articulo cōstitutis. sed nec tūc n̄
de stando mandatis ecclie. satisfatione. vel suffi
cienti caucōne premissa. et hoc vbi sup̄. ¶ Item
excoīcati sunt omnes illi qui in terris suis noua
pedagia imponunt et hoc vbi supra. ¶ Itē excoīcati
sunt omnes pirata et latrūculi marimi q̄ gazarei
et cupellia vocantur. et similiter omnes fautores
receptores et defensores eorum: ext̄ de sen. ex. Ex
coīcamus Bonifacius. viij. ¶ Itē si q̄s deinceps
fuerit exbumans mortuū. vel mēbratim cōcidēs
et coquens. ut tandem ossa tegumento carnis ex
cusso ad remotas partes mittat vel deferat tu
mulanda. Excoīmunicatus est ille et a solo ip̄a ab
soluendus extra de sepul. c. detestante. ¶ Itē nota
glo. in. c. cum non ab hoīe de sen. ex. q̄ q̄cōto ali
quem scio excoīcatū: statū deo ip̄m vitāe. q̄uis
non sit adhuc denunciatus. nisi sol⁹ hoc scirem
quo tamē casu etiā p̄uatū ip̄m euitabo. q̄d̄m ab
ecclia toleratur. vi. q. ij. si tm̄ et c. placuit. qui enī
sūt certiorari non debuit. *mm* .ii.

Sequuntur excoīcōnes miōres que sepant a sa
Participās cū excoīcato nō crāmētis
tamē in crimine ¶ Notorius fornicator
¶ Simoniacus etiā occultus in ordie

Recipiens eciam de manu layci et sine consensu
episcopi. ¶ Balistarum et sagittarum. ¶ Pauperum
oppressores. ¶ Manifesti raptores. ¶ Publici usuri
arii. ¶ Meretrices publice. ¶ Decedens in tor
neamentis. ¶ Decedens in notorio crimine. ¶ In
causam autem illo. Si quis suadente. 11. q. 2. due regule
continentur. Prima est quod quicumque in clericum temere
manus intulerit violentas incidit in excommunicationem
Secunda quicumque propter violentam manuum intusio
nem incidit in excommunicationem mittendus est ad papam
pro absolutio est. ¶ Prima regula fallit in quatuordecim
casibus. Primus in apostata percussore. quod igno
ratur clericus esse a percussore est. Si vero. ¶ Se
cundus in clericis. qui non fecerunt habitum neque ton
suram. nec aliquid de clericatu ostendunt. et sunt apo
state. Si tertio moniti se non retraxerint. est. con
tingit. ¶ Tertius in clerico qui contempto habitu
ferret arma. et tertio a monitis se non retraxerit
extra est inauditum. Et etiam si non sit monitus et se
tirannidi immiscet extra est. cum non ab homine. ¶ Qu
tus in clerico exercente negotia secularia si amo
nitus non desistat. ut extra de vi. et hone. de. c. fi.
¶ Quintus in clerico concubinario coniugato. si non
fert habitum et tonsuram est de di. co. li. vi. ¶ Sex
tus in clericis buffonibus. et etiam macellariis
si hoc per annum exercuerint. et etiam si minori
tempore. nec ammoniti desisterint extra est. t. a. c.

quo prof. s. ¶ 77. in ill. q. nō ex ira si iocose pau-
tiunt e. t. quo s. c. 1. ¶ 78. in mgro. cum hoc fecerit
leuit et cā disciplic ex e. cū voluntate. ¶ si. ¶ 79.
in eo qui incōtinenti vim vi repellit. t. pate tñ ex.
e. Si vero. ¶ 109. cum quis inuenit clericū turpis
agentem cū vxore mīe sorore vel filia ppria ut in
dicto c. Si vero. ¶ 119. si fiat a prelato vel de man-
dato ipsius cā correctiois ut in pal. c. cū volūtate
a c. ex tenore. Et si non fiat ex causa correpcōnis
tam verberās q̄ p̄cipiens incurrūt excaōem ex.
e. vniuersitatis. Si tñ cā subest. p̄t clericū cape-
re a incarcerare. a etiā p̄ laycū ex e. si clericos. Sed
p̄cussio non debz fieri p̄ laycū. qz tūc iterū ambo
incurrunt excaōem. scz p̄latus a laycus percu-
tiens ut i. d. c. vniuersitatis. si clericus esset a deo
incorrigibilis. qz aliter capi a corrigi nō possz extē-
e. ut fame. ¶ 129. in turbante officia dīna. quem
p̄br vel alius ad quem p̄tinet p̄t eicere de ecclia
ex e. veniens a c. cū volūtate. ¶ Si vero. ¶ Si vero
siml cum racōne officij qd̄ in ecclia optinet p̄cutit
clericum a etiā cū senior cā deuo cōmis facit hoc a
dñs aut parens seu ppinquus q̄ familiā corrigit
hec omīa in hoc. 12. dicto intellige. cū sint in mino-
ribus ordimbz. ut in c. cū volūtate allegato. ¶ si
¶ 139. Si clericus sit deposit⁹ vel degradat⁹ ex de-
ludi. cū nō ab hōie a de p̄. degradatum in fi. li. vi.
¶ 149. quādo clericus trāsfert se ad actum profanus

dericatu cōtrariū utputa erat i mōrib; a fact⁹ est
bigam⁹. vel miles. vel h mōi. lxxiiij. di. quisquis
¶ Sed quid si q̄s nō ob sui s; ob p̄is. m̄is. vxoris
filij filie familie vel etiam ex̄neorū tuitionē deicū
ledat. h. s. m̄ Inno. tal non inc̄dit in canonē ar.
ff. quod me cā. l. isti quidē. s. si. Nam socij iniuria
propulsanda ē. xxiiij. q. 3. fortitudo a c. nō iferenda
¶ Quidam tñ dicūt q̄ hoc v̄z est de defensioē illaz
psonarum solūmō p̄ quas intelligit nob̄ iniuriā
fieri ut Just. de Iniur. s. Datuit. ¶ Secunda regu
la fallit in. i. casibus. ¶ Primus est in ar. mortis
. i. a. q. 2. Si quis suadente. Est tñ imungendū ei q̄
si euaserit. se represent; sedi aplice vel ei q̄ possit
eū absoluerē mandatum ei⁹ sup hoc recepat⁹ ex̄
de sen. ex̄. a nobis. Et idem est in casib; sequētib;
remoto. s. impedimēto p̄ter q̄ in puero ut ex̄ de sen.
ex̄. de cetero in fi. a c. ea noscitur i fi. Et si cessante
impedimento nō se rep̄ntāt ut p̄scribit̄ remeidūt
in eandem sm̄az ext̄ de sen. ex̄. eos q̄ li. vi. ¶ 2⁹. ē
quādo quis h; imicitias capitales l̄ alias iustas
excusacōnes p̄pter q̄s nō p̄t se sedi aplice p̄sen
taē ex̄ de sen. ex̄ de cetero. De ista tamē excusacōe
stabitur arbitrio boi viri ff. de v. obli. l. cōtinu⁹. s.
¶ Cū ita a ex̄ de w. qd sup h̄is. ¶ 3⁹. in hostiario q̄
pretextu officij dericū non grauē lehit ex̄ de sen.
ex̄. Si vero. ¶ Quartus in officiali qui arcendo
turbam non ex̄ p̄posito. s. non sine aliqua culpa

dericum paufferit ut i dic. c. Si vero ¶ Quintus
si sit mulier nec distinguí debet vtrum sit fortis
vel debilis. ¶ Sextus si sit senex a valitudina
rius destitutus. ita scz q ad sedē aplicam accedē
non possit. ¶ Iste casus cum duobz primis sup
dictis habetur de sen. ex. mulieres. a c. ea noscāt
a c. quis. ¶ Octauus de infirmo q perpetuū hz
infirmitatis impedimentū. vel etiā tpale si timē
tur q sequeretur mors extra de sen. ex. q de hñs
¶ Nonus in paupe quem oportet mendicare. ut
in dicto c. qd hñs. ¶ Decim⁹ Si regularis verbe
rat regularem extē de sen. ex. monachi a c. cum
illorū. a etiā si paufferit secularē: ut ex. de sen. ex.
religioso li. vi. ¶ Undecim⁹ In hñs qui non
sunt sui iuris scz famulis a seruis extra de sen. ex.
mulieres. ¶ Duodecim⁹ In hñs q nobiles et
magne potentie sunt. a sic delicatū q laborē eūdi
non sustinerent. tñ sup hoc esset prius Roman⁹
pontifex cōsulend⁹. ut notat in dicto c. mulieres
¶ 13⁹. In impubē: extra de sen. ex. c. si. a hoc etiā si
post pubtatem postulat se absolui. a hoc x. pñ.
supra. ¶ 12⁹. de clericis qui cōiter viuunt et sub
vno tecto dormiunt. a in eadē domo vestiūtur: ex
de vi. a ho. de. qm quod cōiter expositur qñ simul
viuunt in aliquo collegio. ¶ 17⁹. In moialibus
extē de sen. ex. de moialibus ¶ 16⁹. In hospitala
rijs sãdi iohãnis iherosolomitã. ex de sen. ex.

ex canonica. ¶ In hijs que clericis non enorme
si modicam et leuem iniuriam irrogauerunt extra
de sen. ex. peruenit. Que quidem decretalis non con-
tinet dispensationem ut quidam dixerunt. sed po-
tius ius comune. quod hodie satis inuenitur ex-
tra de sen. ex. ex religioso li. vi. ¶ Nunc quedam
pro declaratione dictorum casuum dicemus. Un-
de nota circa primum casum. scilicet de periculo mortis
quod intelligitur illud periculum non solum propter
infirmitatem. sed etiam si sit in quocumque periculo
vicino morti. puta si timeat hostem. vel predo-
nem. vel crudelitatem potestatis. Et si nauigaturus
sit vel per loca insidiosa transiturus. ff. de do. cau.
mor. l. iij. et iij. Idem ponit hosti. et addit quod idem est
ac si obsessus sit vel obfideat ubi iaciunt machi-
ne vel baliste. ¶ Circa tertium et quartum casus no-
ta scilicet de hostiario et officiali. quod si talis non casu
fortuito sed ex deliberatione percusserit clericum
grauiter. absolutio est a papa impetranda extra
de sen. ex. Si vero. *mm*

¶ Sequitur interrogatio confessoris. 12.
Postquam Confitens dixit ex se ea que vo-
luit de peccatis. Si non dixit sufficienter
quod quasi ut frequenter accidit. In-
terroga de hijs que plene non dixit. pro ut vi-
debitur expedire. Si autem modicum vel minus
dixit. potes interrogare secundum ordinem. hic

positum inferius. scz pmo de pceptis. postea de vi
cijs capitalibus. non tñ omēs de omnibus. sed de
hjs solum que in talibus repiri solent. Et non
solum de istis peccis interrogandū est: sed etiā de
circumstancijs eoz que supra posui. in hoc versu
Quis quid v. ac. Non tñ etiā est necē de quolibet
peccato mōli omēs circūstancias querē. sed solū
illas que trahūt peccatū in aliā specē. que scilicet
habēt specialem deformitatē oppositā alicui pce
ptorum. De numero tñ peccōrum non obmittas
interrogare. scz quotiens hoc vel illud peccatum
mortale commisit. *mm*

17.

Interrogacō pma erit de decē pceptis. Et pmo
cū pimum pceptū. scz non habeas deos alienos

Primo interroga si falsam de fide opinio
nē inuenit. aut ab aliquo inuētā secu
tus ē. Si male sensit de septem sacē
mentis ecclesie: vel circa scripture veritatem.
Item si credit qd nō sit infernus. vel qd non sit
alia vita post istam: vel aiā nō esse iudicandā
cum corpe. Si non credit qd deus creauit omia
tam visibilia q̄ inuisibilia. Si non credit qd
i cristo fuerūt due nature diuina scz a humana
Si non credit qd pro nobis passus est per cru
cis mortem a qd resurrexit. Si non credit resur
rectionem mortuozum a vltimū iudicium. Si
non credit qd ecclie pastores sint veri pastores.

¶ Si cōicauit cum hēticis: quia tūc esset exēcatus

¶ Si scienter ecclīasticam sepulturā hēticis tradi-
dit: quia tunc etiā exēcatus eēt. nec absolui pos-
set. nisi prius manib⁹ p̄p̄rijs publice dictū corp⁹
et corpa hereticorū extumulet et dānatis proiciat
Locus etiā ille perpetuo carebit cristiana sepul-
tura.

¶ Si inuocauit demones. vel inuōri fecit p
maleficiā ad faciendum mala. aut fieri faciēdo
quod est peccatū magnū. et dignū corpali morte

¶ Si adorauit aliquam creaturam. faciēdo reue-
rentiā. vel orationem ad eā. ut ad lunā nouā et
solem. vel stellam. aut ad sonū cāpanez qd peccm
mortale est

¶ Si ex stellacōibus vel planetis s̄b
quibus natus ē aliquid iudicauit determinate de
vita et conuersacōne ipsius.

¶ Idem Si credidit
ex phisonomia aut ex fato. vel cōstellacione aut
complexione. hominem cogi ad bonū vel ad malū
quod etiā heresis est.

¶ Sequitur de preno-
sticacōne. Primo quo ad aues.

¶ Si estimauit aliquod malum futurum prop̄
garritum auium. puta quia cantauit gallus de
sero. vel quia cantauit gallina. vel coruus. vel
noctua. vel quecumq; alia auis. aut etiā cucu-
lus et huiusmodi: que omnia fatua sunt et vana

¶ Si habuit malam opinionem ¶ Quo ad ignē
de igne sibilante: credens esse signum. qd morie-
tur aliquis. vel simile. quod fatuum et vanū est

Si negauit dare ignem ex domū in calendis
mensium: timens a credens propter hoc malū eue
turum in domo. **S**i truncū ignis factum in nati
uitate dñi seruauit a posuit in vinea cōtra gran
dines. vel cum illo signauit angulos a hostia do
mus a huiusmōi. **¶ Quo ad aquam.**

Si fecit. vel fieri fecit. vel fieri procurauit. aut
docuit aliquam incantacōez cū sacramentis vel
sacramentalibz ecclie ut oleo scō. vel aqua bap
tismi a huiusmōi ob sanitatē vel aliā causā: qd
grauissimum est pccm. **¶ Si incantauit cū aqua
trium eccliarū vel triū fontū. ¶ Si pro re aliq re
sperit ampullam plenā aqua. vel vas vini quod
dicitur scti Johis. ¶ Si ex effusione olei vel vini cre
dit aliquem euentū euenire. ¶ Si prenoctauit
ex timore aquarū currentū. qd fatuū et vanū
est. ¶ Si incantauit cū speculo vel pelui pleā aq
¶ Si aliquid fecit cū sanguine menstruatō: qd
est mōrle. ¶ Si lauit filios cum aqua benedicta
quod similis mōrle est. ¶ Si incantauit grandinē
quod etiam mortale est. **¶ Quo ad terram.****

Si fecit vel fieri fecit aliquam dīmacōnem ad in
ueniendum aliq furta. vel ad sciendum aliq oc
cultum vel futurū qd sibi vel alteri cōtingē debeat
quod mortale est. **¶ Si usus est sortibz dīmato
rijs ut psalmo vel libro cum filis a huiusmōi pro se
vel pro alio. seu etiā quoquomō: qd mortale est**

quod tamen si ex leuitate fecit. veniale est. ¶ Si
dixit pat̄ nr̄. ad fenestrā auribz obturatis ut post
modū p̄ prima verba q̄ audierit ab extra int̄pre
tetur id quod sc̄ire desiderat. qđ mortale est. ¶ Si
didicit artem notoriā. vel vsus est ea ad sciendū
aliqua. Vel Si vsus est arte nigromātica. quod
mortale est. ⁊ si hmōi artis libros hz inducend⁹
est qđ illos cōburat qđ si facere tēnuēt. non esset
absoluendus. ¶ Si fecit sibi manus inspice. aut
alterius insperit. prenosticando de fortuna. ¶ Si
credidit qđ aliquis habet malos oculos sup pu
eros. vel ad aliquod malum obuiamentū. ¶ Si
in ortu liberorū respexit libros fatidicos. Si cre
didit aliqūd sibi euenire debere vel significari
ex fibulacōne aurium. vel p̄pter tremorē oculi v̄l
p̄pter sternutacōem in exeūdo domū. ¶ Si canta
uit cum cīpho ligneo. vel cantare fecit pueros et
puellas. ut audiret quid p̄nunciarēt. ¶ Si fron
des oliue bened̄ icte v̄l granū frumētū acceptū de
presepio posuit sup ignē ad p̄nosticandū de vita
vel de morte alicuius. ¶ Si obseruauit sompnia
faciens aliquas oriones ad scāz annā l̄ ad scāz he
lenā l̄ ad tres reges. l̄ aliū quēcūqz sc̄m ā s̄ctos
volēs propter hoc ex hīs q̄ somniat de futuris l̄
occultis diuināz. qđ mōrle est. Alias autem sine
tali oratione vel obseruacōne adiuncta. nimis si
dem sompnijs adhibere. ⁊ si nō mōrle est peccatū

piculosum tñ est hmōi insistere. qz sic dyabolus
multos decipit. ¶ Si estimauit mulieres conuer
sas i cattos vel fimeas vel alia animalia a de no
cte ambulare ac fugere sanguinem puerorū. Et
exire et intrare domum ostijs clausis et volare
p longa terrarum spatia. a hmōi que impossibi
lia sunt talibus. a iō falsa. ¶ Si anorauit vel ano
tare fecit aliquā bestiam pditam. ¶ Si observa
uit vnam diem plus q̄ aliā. nō incipiendo aliqd
opus. vel non lauando caput. vel si observauit
dies egiptacos. vel diem in quo occurrit festū
decollacōnis bñ johānis baptiste. vel diem vene
ris in non incidendo pānos. qd veniale videtur
precipue qñdo ex simplicitate hoc credit. qz non
auduit cōitium. ¶ Si si aīmo obstinato hoc defen
dere vellet. mōrle esset. ¶ Si in calendis mensū
noluit aliquid dare aut cōcedē ex domū. putās
qz ex hoc fieret diminutio rerum. ¶ Si in calen
dis Januarij comedit in lecto ficus cum melle
vel fecit sibi portare piscem viuum. ¶ Si eo die
dedit pueris pecuniam. vel si ipse ab aliquo rece
pit. qd dicitur vulgarit lamātia v̄l offerta vel la
strima. ¶ Si eo die misit vel portauit in domo
tpalia aliqua. quia esset p̄ma dies anni. a hoc ut
sic toto anno inrent multa bona. a sic noluit in
trare sine aliqua re temporali. ¶ Si eo die fuerit
suspectus de primo quē viderit. ¶ Si in calendis

mareñ signauit ostia domus vel aliã rem posuit
in fenestra vel ante domũ. ¶ Si signauit et posuit
ouum natum in die natalis dñi. vel in die venis
sando. vel in die ascensionis: credēs q̄ comedens
illud. non possit occidi. ille et simile. ¶ Si in die sãcti
Johãnis baptiste collegit herbas. q̄si illo die es
sent maioris virtutis collecte q̄ altero. ut cum il
lis faceret fumigacõem cõn infirmitatem. ¶ Si
in profesto dicti festi trãsiuit sup igne factum de
herbis cum incenso. qui dicitur ignis sancti Jo. ¶ Si
in nocte talis festi fecit vinum quod dicitur vinũ
sancti Johis. ad p̄noscendũ de furtis. vel alijs
secretis. ¶ Si mulier dedit suo viro vel etiã alteri
aut vir mulieri aliquid ad comedendum. ut eã
amaret. vel eũ: quod est mortale. ¶ Si fecit vel fieri
fecit aliquam incantacõem obsanitatem et sequẽ
dam. Et quando hoc fit sc̄ienter. quia scitur esse
prohibitum. tunc est communiter mortale. Cum
vero fit ex simplicitate. putando esse bonas ora
tiones: videtur veniale. Sed si nollent in futurum
abstinere ab huiusmodi: neganda est eis abso
lutio. quia ex obstinacõne et malicia fit morta
le. Et interrogandum est de verbis quibus vtun
tur. et de cerimonijs et obseruancijs. quas ad
dunt. ¶ Si exercuit artem geomantie: quod
est mortale. ¶ Si contra vermes et febres scripsit
in fructu amigdali et in hostia et alibi. ¶ Si icãtauit

vel in cantari fecit con dolorē dentū capitis. ylio
rum. aut sup aliorum. v^l oculoꝝ. cū faba. a p^r no
ster. a huiusmōi. ¶ Si portauit pueros infirmos
ad sambucum. vel ad rubū. vel aliū similit locum
causa sanitatis recuperande. ¶ Si fecit vel fieri fecit
aut vsus ē lris vel breuibus. que sūt communiter
supersticiose ex verbis. vel caracteribus. vel carta
in qua fuerit. vel ex modo imponendi a portandi
vel tpe aut loco scribendi. Et inuenta supsticōne
eorum: imponendū est ut cōburantur. a si nollet
non esset absoluendus. qz sic fieret mōrle. ¶ Si
sup se portauit cartam scriptā. que d^r scī Cipānī
vel cartam nō natā vel virgineā. vel aliqd aliud
simile. ob spem sanitatis vel alteri⁹ cuiuscunqz
supsticōse. quod non esset natuālit ex arte medi
cine vel alterius approbatum. ¶ Et generalit si
quamcunqz aliam incāracōnem. diuracōem. vel
maleficium. aut qd cunqz supsticōsum exēcut. aut
eis fidem adhibuit: q oia sunt vana a fatua ac p
hibita. ¶ In quibz oibz non suat p^rmū pceptum
De secundo precepto scz. Non assumes nomen
dei tui inuano. Et primo de blasphemia. **xxx. 12.**

Si vi; Blasphemaui in deum vel aliquē
sādoꝝ. dicēdo sibi maledictōez vel alia
opprobriosa verba: qd semp est mōrle
¶ Si Blasphemaui in deum dicēdo eū non esse
iustum. a non omia iuste disponē. sed acceptare

personas. vel non curare de actib⁹ hoīm aut eos
non videre. vel eē p̄ciālē. vel sine demerito puniē
et flagellare eū. vel aliquem. vel posset meli⁹ istd
vel illud fecisse vel similiter arguē deum de āquo
quod totum est mōzie. maxime cum aduertit et
intelligit quod loquitur. ¶ Si murmurauit cōn
deum. utputa de frigore. calore. pluuia. vento. aut
niue. ¶ Si murmurauit cōn deum. de infirmīta
te. paupertate. aut filiorū morte. aut quia non ge
nerat filios. ¶ Si murmurauit cōn deum de pro
speritate malorum. aut de aduersitate bonorum
¶ Si iurauit in aliqua curia ali. ¶ De periurio
cuius iudicis mendacōse. quod mortale est quō
cumq; etiā pueniat a similiter peccat qui āquē
inducit ad hoc aduertenter ut aduōtus. p̄cura
tor. et similes. ¶ Si iurauit extē iudiciū in comū
sermone. quacumq; ex causa vel vtilitate vel le
uitate vel iocositate vel qualicumq; mō nō solū
per sancta dei euangelia vel p corp⁹ xp̄i sed etiā
p fidem. per deū aut dicendo. sic me deus adiuet
vel etiā per virgīnez mariā. per crucē. p aiām
meam aut hmōi. quod semp est mortale. quā
do aduertit se iurare et falsum dicere et hoc to
ciens quociens. ¶ Si iurauit aliquod certum
affirmando. de quo tamen dubitat an sit verū
mortaliter peccauit. et p̄cipue si hoc fecit in iu
dicio. ¶ Si iurauit facere aliqd malum. puta

aliquā vindictam aut talionē reddē. non dimitte-
tere concubinam. seruare iniusta statuta. tenere
secretam cōiuracōem iniustā: quod semp mōrle
est. ¶ Si manifestauit aut prodidit aliqđ secre-
tum in consilio aliquo tractatū. quod iurauit nō
manifestare. q̄uis etiā nulli noceat: tñ mōrle
est. et ipse aut etiā ille qui aliquē ad simile mani-
festandum cōpellit mortaliter peccat. ¶ Si iurauit
obseruare statuta alicuius ciuitatis aut vniuer-
sitaris. que tamē iusta et rōabilia sunt et aliqua
ex eis scienter trāsgreditur: qđ etiā mortale est
Si tamē aliqđ statutū iā est; abrogatū p cōtriaz
consuetudinem. quia vi; quotidie seruaret cōtrū
Si ex hoc hmōi statutū trāsgredētur nō videre-
tur piurus esse. qz hmōi statutum non videretur
amplius habere vim statuti di. iiii. §. leges. ¶ Si
iurauit p aliqđ mēbrū dei vel sanctorū mō riba-
torum: qđ mōrle est. etiā si res vera esset quā af-
firmare intenderet. Et hoc ppter blasphemiam q̄
ex hoc cōsideratur ut. xxii. q. i. Si quis p capillos
Si vero res iurata aut falsa aut illicita est: dupli-
citer mōrliter peccauit scilicet p blasphemiam et p
piurium. ¶ Si iurauit facere aliqđ licitū i hono-
re dei aut sanctorū eius et illud facē neglexit quod
mortale est. ¶ Si etiā iurauit aliquod facturū
sed tamen nō intendebat illud adimplē. simili-
mōrle est. Si vero etiā intendebat seruare. sed

veniente termino q̄o implere p̄miseāt seu iura
uerat: non seruāt promissum. cum tñ posset. licz
cū in cōmoditate sua. adhuc mortaliter peccauit
nisi tamē pri⁹ ep̄us vel papa relaxaret a omuta
ret sibi huiusmōi p̄missum. Si tñ p̄missio facta ē
hominis: p̄t ille sibi hmōi relaxare. S; si non p̄t
adimplere: excusat a pccō. si tñ q̄ cito poterit ad
impleuerit. ¶ Si quis p̄mittit cū iuramento se ali
quid facturū. q̄d nō ē alicui⁹ importātie boni vel
mali. ut viz si mater p̄mittit cū iuramento p̄cutē
filium vel simile. vel hō p̄mittit mediante iuramē
to non bibere vel comedē illud vel hoc. l. hmōi q̄d
videt veniale nisi fiēt in cōtemptū. qz iuracō a per
iuratio est in hoc. ¶ Si iurare cōsueuit. etiam pro
quibuscunq; mimis. dicendo tñ veritatem: quod
veniale est. nisi fierz in contemptū. Et inducendi
sunt tales ut abstineāt propter piculum p̄iurij
¶ Si induxit aliquem ad iurādum quē oīno cre
debat falsum iuraturz: q̄d mōrle ē. n̄ talis iducēs
foret Iudex. hoc faciens ex officio. s̄m ordinem ia
ris. ¶ Si vir iuramentum sue vxoris irritauit q̄d
non debet. nisi sit tale q̄d vxor non possz adimplē
sine scandalo viri. ¶ De adiuracōne. ~~xxxx~~
Adiuratio est inducō alicuius ad faciendum
aliquid ob inuocacōnem alicuius rei sacre. a fit
per modum coactionis. intendendo aliquem ob
ligari per modum iuramentū ad aliq̄d faciendū

Que fit ad superiores et alios in quibus adiurans non habet potestatem: peccatum mortale est. Si vero fit ad inferiores et sibi subditos. quibus adiurans precipere habet: eo casu licita est et alias non. Et tunc adiuratus tenetur facere vel dicere illud propter quod adiuratus est alias mortaliter peccaret. que admodum transgressor precepti. Si adiuravit platos vel superiores vel socios aut inferiores pro modum deprecacionis. non coactionis. intendens inducere ad aliquod faciendum non est malum vel veniale. Si leuiter et sine causa adiurauit. et adiuratus non fecerit non peccat hec Tho. Si adiuravit demones pro modum preces ad aliquod sciendum ab eis. vel ad aliquod auxilij obtinendum ab eis: mortale est nisi quis faceret hoc ex familiari consilio spiritus sancti. Vel ex quadam simplicitate querens ab obsessis a dyabolo. licet tamen illum adiurare pro modum coactionis. ne noceat. Si adiuravit creaturas irrationales ne dyabolu eis utatur in nostri nocumentum: tunc licitum est. Si autem ut dyabolus in eis operetur: tunc mortale est ut per incantaciones serpētum. Si in cantileis seu fabulis mundanis et in narracionibus turpibus vel amatorijs misit deum aut sanctos: quod mortale est si fecerit in contemptum. alias vero veniale.

Sed transgressus est seu obmisit. **De votis** adimplere votum illicitum deliberate factum. et si aduertit scienter: semper est mortale et toties quotiens

frangit. Secus si ex obliuione. vel q̄ non poterat
ex aliquo accidenti superuiente. ¶ Si uouit ali
quod malum se facturum. utputa uindictā de ali
quo. vel alicuius profectus impedimētū. utputa
non ingredi religionem vel simile. mōlter pec
cauit. et p̄t illud votū frangere absq; aliq̄ dispē
sacōne. ¶ Si nimis tardauit implere votum licitū
sic q̄ ex huiusmōi mora a memoria excidit oīno
vel q̄ ipse uouens iam uenit ad statū non ualēdi
amplius implere. quod prius potuisset. quod ui
detur mortale. ¶ Idem quando dimisit p̄pōitū im
plendi. cum tū potuisset. alias mora implēdi votū
q̄n sibi non prefixit t̄p̄s. non uidet mortale. nisi
forte esset valde nimia. et nisi cū ex hoc immineret
ei periculum non ualēdi implere. ut de voto in
grediēdi religionem. cū tū non haberet causam
cogentem dilacōnem. ¶ Si fecit votū de re licita
ut de elemosina. de ieiunijs et h̄mōi. sed ob malū
finem. puta ut posset facere uindictam. adulte
rium. vel simile. mortale ē. nec tenetur adimplere.
¶ Si fecit votum abstinentie et huiusmōi et dubi
tabat utrum posset implere. vel non. et sine con
mutatione vel dispensatione superioris. cum pos
sit defacili habere recursum ad eum. vel confes
sorem pro consilio desuper sumendo. frangit vo
tum. quod uidetur mortale. Nota tamen q̄ uiri
possunt irritate vota. abstinentie peregrinacōis et
reuerentie

eleosine vxorū. si non hēat n̄ dotē absq; aliq̄ alia
dispensacione. Et si fiat talis irritacō voti etiam
absq; causa racōabili a viro: non tenet vxor iplē
talia vota. ¶ De irritacōe votoꝝ impuberum et
filiorum familias ⁊ religiosorum vide in sūma in
scd̄a parte ti. vlti. ¶ Si votum fecit stultū et irrō
nabile ut ieiunare in dñica non lauare vel pecti
nare caput in sabbato ⁊ huiusmodi si hoc frege
rit nō peccat. ymo p̄hibēdū est illis huiusmōi vo
ta implere. q̄ sicut Tho. ⁊ alij dicunt. sunt potē
deridenda q̄ obseruanda. etiā si p̄ honore s̄cto
rum fierent. ¶ Si filius morientū patri p̄misit ali
quod votum: implere tenetur. ut ex de vo. licet
¶ Si fuit sibi aliq̄d votū iniūdū a patre puta
satisfactio pecunie vel simile: tenetur implere ex
de vsu. tua ⁊ de sol. c. 1. ¶ Si fuit heres alicuius vo
uentis subuenire terre sancte: tenetur votū illi
implere. Et s̄m Inno. cōpelli p̄t. ¶ Si filius per
uentus ad annos pub̄tatis vouit aliq̄d votū qd̄
p̄tinet ad suam p̄sonā. ⁊ hoc si fuerit licitū: tene
tur s̄m Tho. in scd̄a sede q. 88. ¶ Seru⁹ autem
non potest vouē votū pegrinacōis aut r̄ligionis
absq; dñi cōsensu. quia in p̄tate sua est ut dicit
Tho. e. loco quo supra. ¶ Si religiosus vouit ali
quod votū absq; p̄lati sui licentiā: illud nō debz
exequi absq; eiusdem licētia. Secus est tamē de
voto oracōnis vel simili qd̄ p̄t exequi absq; sua

licentia. ¶ Si sacerdos uult uotum peregrinatio
nis. sine licentia sui prelati. non debet adimplē
absq; licentia eiusdem. ¶ Si habens uotū castita
tis. uel religionis. contraxit. q; q̄uis m̄imomiū te
neat. tamē strahendo mōrliter peccat. a consumaē
nō pōt m̄imomiū sine mōrli pccō. q; adhuc añ cō
fūmacōnem m̄imomiū. añ copulā carnalē. q; me
diante m̄imomiū cōfūmatur. pōt adhuc a debet
implere uotum suū prius factū. Post cōfūmacōz
uero. tenetur reddere debitum. etiā interpretatiō
petenti. s; erigere non pōt absq; mortali peccato
Vnde cōsulendū tali esset q; peteret dispensacōz
a papa super uoto suo. Scdm tamen Guil. posset
etiā episcop⁹ dispēsare in hoc casu. ¶ Si mulier si
ne consensu uiri sui. uel econtra uult. a si ipē uir
uel mulier consentit. implere tenetur. ¶ Si alter
coniugū sine consensu alterius uult uotum de nō
reddendo debitum. implē non tenetur. Nō tñ q;
alter coniugū pōt sine cōsensu alterius uolē de nō
petendo debitum s; quosdā. ¶ Si unanimitē cor
des āto uouerit castitatē q; tunc non pōt alter re
uocare uotum sine pccō mortali. Et si uir reuocat
uotū debet iustanter pseuerare. a ecōtra. ¶ Si uir
uult absq; uxoris licentia uotū peregrinacōis nō
tenet adimplē. q; non pōt. Si uir uult uotū ihe
rosolomitān. tenetur implere illud etiā inuita
uxore. que tamen ut consentiat amonēda est. et

si non vult remanere potest virū sequi ¶ Si vir
 vivit votum abstinentie. condicente vxore potest
 illud implere etiā ea invita. Secus si p dictā ab
 stinētiā impediret eddicō debiti. ¶ Si vir añ
 carnalem copulā ad heremū trāsiuit: rediē tene
 tur ad vxorem nisi intrasset aliquā religioez ap
 probatam ¶ Et nota q de tñsgressione votorum
 potest de iure cōi et cōsuetudine simplex confessoz
 absoluere. quia non est de reseruatis casibus. ¶
 de dispensacōne et commutacōne votoz non pōt
 se intromittere sine spēali commissione diocesani
 vel alterius qui possit dare epi autēi oibus pnt
 dare cōmissionem et commutare vel dispensaē n̄
 in voto castitatis. et religionis et trib⁹ votis pere
 grinacōis scz Ierosolomitā. ad sanctū Jacobū
 et ad limina Aplōrum Pe. et Pau. in quibus ip̄a
 solus vel sūmus pniarius dispensat vel cōmutat.
 ¶ De tercio precepto scz Memento ut diem sab
 bati sanctifices.

p. 17. p. 208

H St primo interrogādū. Si cōgitauit
 tria beneficia. scz creatōis hois et totius
 mundi ppter hoiem. Redēptōis huāne
 et glorificacōis: ut per talē meōiā caueat a viti
 tis et sanctificz diē in exēcijs spūalibus ¶ Si die
 bus festiuis se composuit et ornavit p̄ciosis vesti
 bus et alijs ornamentis ad pompā et vanā gloriā
 sue ad placendum alioz aspectibz ut desideretur

¶ Si diebus festiuis accessit. vel ad eccliam vel ad
alia spectacula. compta et ornata ad capiendas
animas. ut inuicē se oculis cōcupiscant. sicut fre
quenter mulieres faciunt. qđ est mōrle. **¶** Si vero
in ecclis vel alijs locis sacris hmōi fiant. duplex
causatur sacrilegium. scilicet loci et tēpōis scilicet. ultra p̄ci
pale p̄cēm. **¶** Si hīs diebus coriavit. vane can
tauit manus vel alia mēbra cum alio libidino se
tangēdo. et vana inhonesta. et ad malum incitā
tia verba loquēdo. ut videlicet p̄uocet cōcupiscē
tia in corde. vñ quādoq; etiam opus sequitur qđ
totū est mōrle. **¶** Si hīs diebz luxurie vacauit qđ
si extra m̄imōm̄ium fuit duplex p̄cēm cōmisit. In
talibus enim diebz etiā m̄imōm̄ialit̄ cōiuncti ab
illo opere se abstinere decz. **¶** Si stans in mortali
die dominico non contritus fuit de illo. aliud in
currit mortale. **¶** Si sonatorum musicorum instrumē
torum hīs diebus causa fuit vanitatis. sonādo
videlicet corā vanis p̄sonis. ut sic fierēt vanioēs
quia mortaliter peccauit. et grauius. qđ causa fuit
peccati mortalis aliorum. **¶** Si mulier ornata
in fenestra se posuit ut a transeuntibus inspiciēt
mortaliter peccauit. et grauius hīs diebus qđ
alijs. **¶** Si oculos suos vanis aspectibus
impleuit. et si hac de causa hinc inde circuiuit
quia mortale est. **¶** Si ebrietatibz et omessacōibz
vacauit. vel in tabernis et ludis. blasphemijs

se occupavit. vel aliorū ut talia et similia facerēt
causa fuit: quod mortale est. ¶ Si tardavit vsq;
ad sero ante festum. vel vsq; ad mane festi ad se
radē faciendum. ut magis polite cōpareat aspe
ctib; mulierum. ¶ Si hīs dieb; otiose vixit va
gando viz per plateas & vicos. siue ludendo aut
murmuracōibus vacando & otiosis verbis. et
hmōi. ¶ Si hīs dieb; laboravit & exēvit aliqd
opus manuale extē causas nccitatis: q; mōlitter
peccavit. maxime si aliquo notabili spatio hmōi
laboribus instetit. si vero momētanee. vel p aliq
tpis puncta id fieret: nō intm peccaret. Si autē
fiat ex nccitate. quia scz aliter nō posset habē vi
ctum & nccāria pro sustentacōe vite sue. & alioꝝ
suozum. vel si timentur hostes. vel veniūt inunda
tiones aquarum. aut alia similia pericula: tunc
licz remouere suppellectilia. & cetera boā ne pdā
tur. sine pccō. ¶ Et nota q; debent festa seruari &
festiuaria vespā vsq; ad vespērā di. iij. pnunciā
dum. Dic etiam requirēt magna discretio in cō
sulendo. si in dictis dieb; fecit aliquod mercatū
quia gnaliter loquēdo nullomō licet hīs dieb;
mercatum facē. q; uis specialiter aliq; psonē ex
cusentur. ppter aliq; nccitatem magnā. ¶ Si ven
didit vel emit hīs diebus aliquap̄ter ea tantū
que sūt omestibilia q; etiā si vendentur vel emerē
tur ante diem festū illū. ppter corrupcōnem quā

incurrerent seruari non possent. ut sunt carnes
cocte. dapes ⁊ olera. lac ⁊ fructus aliq̄ tē h̄mōi
quā mortaliter peccauit. **I**n estate tū q̄nq; pro
pter pluā festa otigua carnes crude ⁊ similia ad
esum necessaria vendi ⁊ emi possunt absq; pecca
to. **S**i h̄mōi aliquod mād auit filijs suis discipu
lis. seruis. vel laborantibus facē sine necessitate
peccauit mortaliter ipse mandans similiter ⁊ exe
quens. **S**i tamen mandans vel magē vel patro
nus nō habet necessitatem. s; ipse seruus discipu
lus vel laborās habet necessitatem. q̄ aliter viue
re non posset. ⁊ sic non obedit mandātū sibi. ne hu
iusmodi opus faciāt hijs diebus. sed laborat p
aliquo tempore i exercitio artis illius ⁊ aliud exē
cītium facere nescit. videtur excusari. Nam si i ob
sequium pauperum personarum eccliarum paup
cularum. aliquid laborat licet diebus festiuis s; n̄
q̄ doctores dicunt. quare non magis talis racōe
sue sustentacōnis in necessitate aliquid laborare
posset. Tūc tamen esset aliā artē eligere qua se
melius questuare posset. **S**i in hijs diebus pro
se vel pro alio placitauit. nisi forte in causa mise
rabiliū personarum. **S**i in didis diebus iura
mētum prestāuit. vel exegit. n̄ pro pace vel fide vel
obediētia vel fama: quia alias non liceret. **S**i
talibus diebus aliquem ad mortem. vel ad penā
iudicauit. quod non licet. **S**i macellarius

in die festo carnes crudas vendidit: quia nec
vendere nec emere licet. nisi quoniam in estate plura fe-
sta continua occurrunt. tunc enim licet. si alias obser-
uari non possent ut super. Licet etiam macellarios vel
alios carnes in die festo coquere et preparare. ut
illas tunc vendat. si prius non poterat preparare
aut preparatas seruare. ¶ Si tabernarius huius
diebus tabernam ante horam terciarum aperit vel si
ibi tenuit huius diebus instrumenta ludendi. vel
inde non repulit ebrios. lusores. blasphemos. et
hominum. ¶ Si mercator huius diebus suas mercium
culas vendidit prope ecclesiam. ubi festum occurrit
vel forte quod peius est in ecclesia. prophanando locum
sacrum. ¶ Si huius diebus attulit vel afferri fecit
aut mandauit cum bestibus vel alijs psalmas bla-
torum. vel aliarum rerum: quia tam precipiens quam ex-
equens est in culpa mortali. nisi in magis necessitate
hoc fieret. ¶ Si huius diebus compulsus ab officiali
vel domino laborauit: quia tam precipiens quam ex-
equens mortaliter peccat. nisi ex necessitate guerre et huiusmodi
hoc fieret. quia tunc ambo excusantur. Si vero sine
iusta necessitate in precipiente. et non sine iusto metu
inobediens: tunc obediens excusatur sed non preci-
piens. Si redigal portauit huius diebus merces aut
personas. aut alimenta ad loca longa vel remota
quia quiescere debet in festo. nisi ex magis necessitate
cogatur. ¶ Si viator vel cursor talibus diebus

intrauit. quia non debet nisi propter magnam
necessitatem. ¶ Si aromatarius seu apotecarius
hij diebus tenuit apotecam apertam vel vendidit
aliquid de apoteca. nisi urgente necessitate infir-
morum quibus aliter subueniri non potest. sed
propter hoc non debet apertas apothecas tenere
¶ Si barbitonsor de nocte festi. vel de die. artem
suam exercuit. et sic causam prestitit lasciuie ali-
cuius qui ut politior appareat. radi vult in mane
festi quando q. quod mortale videtur. ¶ Si ferra-
tores animalium talibus diebus laborauerunt
quia non licet nisi urgente magna necessitate eo-
rum quibus seruiunt. ¶ Si sartor vel futor vesti-
mentorum. quia promisit quod implere non po-
test sine festi violacione. ut promissa seruaret la-
borauit in nocte vel die festi vel alios fecit laborare
quia peccauit promittendo tali intentione. et pl⁹
peccauit seruando taliter promissa. ¶ Item si in
mane festi totaliter se occupauit in induendo no-
uas vestes. dimittendo missam. vel predicacionem
propter hoc. ¶ Si molendinarius moluerit
quia non debet. ¶ Si lanifex lauit lanam prope fe-
stum ex cupiditate prouidens. ut in die festo illam
extendat ad solem. quia non licet. ¶ Si extendit
pannos in die festo in tiratorijs. quia non licet.
¶ Si tinctorijs lane et pannonum diebus festiuis ma-
xime in tinctoria granati laborauerunt. quia non licet

nisi timeret piculum magni damni in tali tinda
ra. ¶ Item si tunc studuit inquit potuit audire
missam a dei verbum ut debz. ¶ Item si tunc quatu
potuit preuidit ut festum celebraret et scificaret
bonis opibus ut debet. ¶ Si mercator vel alius
artifex in die vel nocte festi cum suis consocijs a
laboribus aut agricolis fecit rationem: quia
non licet. ¶ Si illis diebus numerauit animalia ab
animalibz: a scripsit in quinceno mercantie. ¶ Si
notarius illis diebus fecit instrumeta aliquoz
contractuum: qz non licet. nisi ex magna necessitate
vel suadente pietate. a pace. a huiusmodi. ¶ Si scri
ptor in festo scripsit pro precioz: quia non licet. nisi
scolaribus tuate suos sermoes aut lectioes anno
tare a similia pua. dumodo tñ sine pñio fiat. Non
etiam licet hijs diebz nimis insistere pñie scriptu
re. ¶ Si scolaris in festo. neglecta missa a alijs
dimis actibus. disputaciones suas ordinauit. aut
excutit in mane solemnis diez: qz non licet. ¶ Si
consiliarius se aggregat consilio in mane diei fe
sti. omissa missa: quia non licet. nisi fieret ex mag
necessitate. aut pietate. ¶ Si in die festo conduxit
oparios. faciendo pactum cu eis: quia non licet. vel
si distulit soluere salariu vel mercede oparijs qz
non debet seruare soluconem vsqz ad die festu. s
ate vel post cu indiguerit prestare. Cu leuitici. 19.
scriptum est. non morabitur opus mercenarij

tui apud te vsq; mane ¶ Si in die festo suos
debitores requisit. vel debita exegit. quia non li
cet. ¶ Si sciēter sibi parat occasionem laboran
di in die festo: quia non licet. ¶ Si in die festo fe
cit festa. coronas aut similes vanitates. quia nō
licet. ¶ Si vacauit piscacōni. venacōni. aucupacō
ni. aut alijs similibus. ¶ Si in ecclesia loquēdo
alium strepitum faciēdo intrupit siue impediuit
diuinum officium siue dei verbum. ¶ Si mulier in
ecclesia velatum caput non habuit. quia tenetur
¶ Si non orauit mente attēta. quia ad hoc cona
ri debet. ut i festis ad minus mēs a terrenis sepa
rata oracōnis tpe. libē deum oret. ¶ Si diuino of
ficio dum potuit non interfuit. et si diuinū officiu
deuote et attente non audiuit cum reuerētia. et ho
nore. Si stando ad officium magis delectatus est
voce cantancium vel organorum sono. q̄ verbis
et meditacōibus sacris. ¶ Si diebus festiuis ve
bum dei. vel diuina officia cum tedio audiuit et
non libenter interfuit: quia modicam sibi pro
fuit. Tenet enim quilibet cristianus missam i
tegram audire attēto et deuoto corde. et cum euā
gelium legitur: pedester stare et aduertere. et cū
ihesu nomen nominatur: genua flectere. seu incli
nare. ¶ Si vidua tamquam desperata ex
morte sui viri per annum vel mensem sine missa
i domo redusa permausit: q̄ mortaliter peccauit

¶ Si in die festo retinuit in domo filias nobiles
aut filios vel etiam famulos seu famulas propter
quacumque causam ne missas audierint. quod a mortali
culpa excusari non valent. ¶ Si missam obmisit
ex contemptu vel cupidine lucrandi vel itinerandi
vel causa eundi ad solatia vel conuiuia vel ex negli-
gentia. vel ex ignorantia crassa. quod mortale peccauit
tociens quotiens dimisit ex simili causa. ¶ Si pater
scienter dimisit missam propriam pro pecunia. ex
de ce. mis. c. 2. ¶ Si vero simplex est persona et
ex simplicitate hoc fecit. excusari videtur. ¶ Si
in die festo audiuit missam in aliena parrochia
sine licentia sui pastoris. ¶ Dimittentes autem
missam propter infirmitatem vel ex tali occupatione
quam euitare non possunt neque dimittere. ut serui-
re infirmo. excubare in castris. et similia. que ex
iusta causa procedunt excusantur. ¶ Puella etiam
que a parentibus dimittitur videtur excusari non
autem euites ad coreas. vel vidue que manent clausa
in domo de quibus. s. f. l. ab hoc iam dicto. m. 16.

¶ De quarto precepto scilicet. Deas in honore patres

Quod primo si patribus non obediunt in licitis
et honestis quantumcumque etiam paruus. quod
mortale est. Secundo tamen si ex negligentia et
in rebus non multum ponderis. ¶ Si non reuerenter
se habuit in alloquendo et assurgendo. sed contendit
et locutus est dure cum eis. vel prouocauit eos

ad iram. vel non supportauit eis. ¶ Si non imple-
uit legata facta ab eis. et precipue ad pias cau-
sas. sed multum distulit propter incommoditate
cum tamen posset: quod mortale est. ¶ Si tempore
senectutis. vel infirmitatis eorum. aut alijs ma-
gnis necessitatibus non prouidit eis cum potuisset
quod mortale est. ¶ Si in tractandis eorum ne-
gocijs non fuit fidelis. ¶ Si dixit parentibus ver-
ba contumeliosa vel opprobriosa: quod est mor-
tale. ¶ Si blasphemauit eos viuos aut defunctos
quod est mortale. ¶ Si verberauit eos etiam le-
uiter aut derisit: quod est similiter mortale et gra-
ue. ¶ Si propter auaritiam. aut libertatem vel in-
firmitatem eorum. aut senectutem. vel aliam quam-
cumque causam desiderauit eorum mortem. ¶ Si post mortem
eorum non fuit memor animarum eorum. ¶ Si patri spiritali. scilicet pa-
stori. vel superiori suo. aut cum baptizanti. vel ad bap-
tizandum tenenti. vel eius confessionem audienti
vel aliquod simile facienti. non exhibuit debitum
honorem: vel si ei non obediuit in rebus spiritua-
libus. vel si aliquem ex eis blasphemauit aut de-
risit. aut de ipso murmurauit. ¶ Si patribus terna-
libus ut sunt domini et superiores seculares et eorum
officialibus non obediuit in temporalibus rei publice
¶ De gubernatione patrum quo ad filios et familiam
¶ Si patres non prouiderit magnis necessitatibus videlicet
et restitit filiorum et uxoris seu suorum cum possent. h

ex auaritia ⁊ cupiditate obmittunt: qđ mortale
est. ¶ Si ppter auaritiam vel crudelitatem filios
suos etiā illegitimos misit ad hospitale. vel suos
qui bene sibi seruiūt: qđ etiā mortale est. ¶ Si non
adhibuit diligentiam ad hoc ut fierent boni et
mādata dei ⁊ ecclie obseruarent. viz de cōfessione
cōmunionē. ⁊ audicōne misse. de honestate vite
⁊ huiusmōi. In quib; pntes maxime laboraē ⁊ i
sistere debent. cū filij adhuc sunt in iuuenili etate
et tenera. in qua flexibiles docibiles et corrigibi
les sunt ⁊ hoc tam doctrina verborum q̄ exēplo
operum ⁊ discipline correctione. Et si i hoc notabi
lem cōmiserint negligentiam. nō curando vel ne
gligendo talia: mortali ter peccant. Alias vero veni
aliter. ¶ Si vxori verba contumeliosa dixit. scz
vocando scortū. vel hmōi. vel verberādo aspe sine
causa racōnabili. qđ mortale est. Potest tñ vir
mulieri bene satis dure ⁊ aspere loqui. si viderit
expedire. ¶ Si vxor contēdit cum viro illicite no
lens obedire. ⁊ ex hoc prouocans eū ad blasphem
mandum deum vel sanctos. vel ad aliud magnū
incōueniens: mortale est. qz occasionē dedit ad
huiusmōi. ¶ Si vir pmittit vxorē plurimas vai
tates facere que prouocant ad lasciuā ut ōrtus
fatuos. aut tripudiatos cantus. facē. vel similia
quod mortale videt. Si vero non fit multus excessus
videtur veniale. ¶ Mater que mittit filias ad

coreas et alias vanitates. et non mittit vel ducit
eas ad missam audiendam. vel confessionem facien-
dam. aut communionem recipiendum et homini non videtur
excusari posse a mortali. ¶ Si nimis dure vel ni-
mis remisse se habuit in gubernatione familie in
quo omnes quasi delinquant. etiam perfecti comu-
niter venialiter di. 26. qualis.

¶ De quinto precepto. Non occides.

.1A.

S occidit extra ordinem iuris aliquem volun-
tarie vel preter intentionem a casu. dā-
do operam rei illicite. ut in ludo nocivo. s.
ad projectionem saxorum vel simile. seu etiam rei licite
sed non adhibendo debitam diligentiam. ut precipiendo
regulas de tacto incircumspecte quod mortale est
et casus reservatus episcopis. ¶ Item si ex necessitate
evitabili. l. etiam inevitabili ad quam devenit ex cul-
pa ut quod adulter deprehensus a viro adultere. ut eva-
deret mortem. occidit ipsum virum adultere. ¶ Item semper
interrogandum est de causa homicidii. ¶ Si iudex
occidit. vel ad occidendum iudicat aliquem inno-
centem secundum iura. vel nocentem. sed preter ordi-
nem iuris. vel secundum processum ordinatum. sed non
habens legitimum dominium. vel habens potestatem sed
non ex iusticia immo ex vindicta vel avaritia
vel crudelitate. quod mortale est et casus episco-
palis excepto ultimo puncto mortis. ¶ Si mulier
gravidam procuravit sibi abortum per medicinas. l.

labores. vel alium modū. etiā si nō sequat effectus
quod mortale est in ea. et i quo cūq; ad hoc consule
te et cooperante. nō tamē est casus ep̄alis. ¶ Si ve
ro sequatur effectus et puerperū erat formatum
homicidiū in ea est. et etiā in cooperāte et consulete
in hoc. et est ep̄alis casus. et alicubi per consuetudo
nes sinodales est excoīcatō. ¶ Si mulier occidit
filium suū sponte ad occultādū crimē suū: grūissi
mum. et grāuū si puer adhuc nō sit baptisatus
¶ Si pater filium. vel frater fr̄em. vel vir uxorem
ppter adulterium. si vxor virum ppter odiū vel
amorem alterius. vel si filius p̄rem aut m̄rem ex
ira vel auaritia occiderit: qd̄ grāuissimum est et
dignum magna pena. et casus Ep̄o tm̄ reseruatus
Et nota qd̄ cōiter ep̄i solent mittere p̄ caū homi
cidij illos qui ire p̄nt ad p̄narios curie ad ter
rorem aliorū. tm̄ si volunt: possunt absolue per se
ip̄os aut suos p̄narios. ¶ Si mater vel nutrix
suffocat filium quē tenet iuxta se in lecto inadū
tenter opprimens eū: qd̄ mortale est ppter negli
gentiam et casus Ep̄o reseruatus. ¶ Si grauida
mulier preter intencōnem seu propositū abortum
facit. si comississet in hoc nōbilem negligentiam.
ut quia nimis saltauit. vel quia nimis inordinate
laborauit. vel propter inordinate lasciuas: nō
esset absq; mōrli. ¶ Item in viro vel alio p̄cūcēte
eam. vnde hoc sequatur. ¶ Secus si nō est i culpa

¶ Si quis mutilat membrum alicui⁹ vel āpūtat
aut alias inuāle reddit. extra ordinem iuris. vel
vūlnerat. aut alias percūit aliquem ex iniuriāz
mortaliter peccat. **¶** Idem si iniuste incarcerat vel te
net per violentiam quēq̄. ne libere possit abire n̄
hoc faceret ad punctum. impediendo malum ei⁹
propositum quod in eo considerat. **¶** Si vero aliter
fecerit. a in clericum. etiā solū primā tonsuram
habentem. exēatus est **¶** Si quis alicuius mor
tui corpus exhumauerit. a i frustra conciderit ad
coquendum. a ossa a carnibus euellēdum. ut ea
ad ptes alias deferat sepelienda. etiā si mortu
us ille ibidem elegisset sepulturā. exēatus est. et
absolutio illius tantū pape ēseruata. ut in c̄xua.
Bonifa. viij. **¶** Si quis verbo. s. mandando. per
suadendo. ratificando. incitando. coopatur ad ali
qd̄ predictorum in mortem vel aliquā lesionē cor
poralem. mortaliter peccat. etiā si nō sequatur ef
fectus. **¶** Si vero sequitur effectus. grauius peccat
¶ Et si percussus vel incarceratus a hmōi. esset cleri
cus vel religiosus. in quolibet p̄dictorum casuum
percutiens vel inducens esset excomunicatus. nisi
esset prelatus qui hoc faceret ad corrigendum.
¶ Et vbi in predictis scilicet mandato vel consilio
cooperatione. vel facto esset enormis iniuria de
rico facta. non posset perpetrans absolui c̄tra se
dem aplicam vel legatum eius aut sumū priariū

Secus si non esset enormis. de hmōi habes diffi-
se in. 2. parte **Sūme. t. 1. c. 1.** ¶ **Si** quis interfici fe-
cit vel mandavit aliquē xpianū p assessinos. etiā
si nō sequitur effectus: est exccatus. ⁊ deposit⁹ ab
omni gradu ordine ⁊ dignitate seculari ⁊ ecclīasti-
ca. ⁊ similiter receptor vel defensor hmōi assessiō-
rum. ex de homicidijs ne p huām li. vi. Dicunt autē
assessini hēti. qd etiā vide in. 2. pte sūme t. 1.
¶ **Si** quis desiderat mortē alterius deliberata rōe
in malū ei⁹. siue ex odio vel invidia vel auaritia
vel ut habeat bona ei⁹. vel ex luxuria ut aliā acci-
piat. vel ex supbia ut succedat in placōez. vel ex
accidia. ne habeat laborē gubnandi eū. vel ut ma-
gis sit liber. ne habeat corripientē. In quolibz ho-
rū omittitur mōle pccm. **Secus** aut si hoc deside-
rat ne ille amplius dū offendēt. vel ne peior effi-
ceretur. aut ne bonis viris ā ecclīe dei nocēt. sicut
tirāni. ¶ **Sed** ⁊ si q̄s ex impatientia et ira seipfū
inuriōse percutit: peccat mortaliter. Et si ē cleric⁹
est exccatus. **Secus** si ex zelo deuotionis. vel ad
reprimendas tēptacōnes. non tñ ex hoc licz ab-
scindere membrū aliqd. quia hoc faciēdo peccaret
mortaliter. et esset irregularis. Et si clericus. est
exccommunicatus ē. ¶ **Si** occidisset vel vulnerasset i
loco sacro. esset sacrilegiū et ecclīa violata. ¶ **Si**
per violentiam. etiā si eēt officialis. malefactōēs
vel debitores eduxit de loco sacro. vel fecit capere

absq; speciali mandato superiorū. peccauit mortalit̄
¶ Si fecit torneamentum vel fieri fecit. vel aliud
spectaculum. vbi sit piculū vite. peccauit mortalit̄
¶ Si testificatus est iniuste vel false cōtra aliquē
qđ est mortale. ¶ Si libera cōem alic⁹ cōdepnna
tū impedit. vel de morte euadentem. cepit ⁊ re
dūxit. ¶ Si neglexit a morte aliquem liberaē cū
posset. ¶ Si iadū lapidis vel baliste ⁊ huiusmōi
consuluit vel fecit. ex quo mors secuta est. ¶ Si
suasit alicui ciuitatem aut castra capere. aut alit̄
guerram facere. ⁊ inde mors secuta est. ¶ Si vene
num mulieri pregnāti vel alteri dedit. vel si viro
vel mulieri ob amorem aliquid ad manducandū
dedit ex quo mors secuta est. ¶ Si tempore famis
proximos suos occidit. eis victualia denegando
⁊ occultando. cū habet supflua. vel alio tpe posi
tos in nēcitate extrema ¶ Si detinuit p̄ciū paupe
rum psonarum. videndo eas positas in extremo
¶ Si seduxit aliquem ad p̄c̄m mortale faciendū
per se vel per alium pro se vel pro aliō. ¶ Si ma
lo exemplo aīas occidit verbis sc; gestib; . et va
nitatibus et huiusmodi. *¶*

¶ De sexto precepto scilicet Non mechaberis /

SCias primo qđ Luxuria que committit̄
extra mīmōmū semp facit mortalit̄ pec
catum. in omnibus sp̄ib; suis. que hic
oēs ponuntur. ⁊ ergo distincte oportet confiteri

et interrogari. si ex se confitens non dicit. **N**ullo modo tñ de oibus hijs est interrogandū. ne quis discat pccm quod p̄us nesciuit. Sed prout conuenit p̄sonis que confitentur. Et cum hētur aliq̄ spēs specialiter tñ vltimaz nō est sēp vltra descēdendum ad omēs circūstantias p̄ticulares non necēarias. Et ideo caute et honesto mō interrogā dum est de hmōi pccō. ¶ **P**rimo igit si cognouit solutus solutam: qđ fornicacō dicit̄. et interrogandū est. si fuit mētrix. vel serua sua vel vidua et si eam ad hoc induxit. ¶ **S**i tenuit cōcubinam et quāto tpe: quia vltra fornicacōem est ibi scandalū primorum. quia publicā facit fornicacōem. ¶ **S**i virginem defloāuit ex m̄rimoniū. quod dicit̄ stuprum: et si seduxit eam. p̄mittēdo eā velle ducere in vxorem. cogendus est in foro conscie. vel ducere eam. vel dotaē si pōt. Inuriatus est etiā p̄ntibus illius in hoc. si nesciuerunt. ¶ **S**i cognouit vxorem alterius. vel ipse vxoratus cognouit solutam: quod adulterium dicit̄ et ē duplex adulterium si vsq; sit i m̄rimonio legitimo constitut⁹. ¶ **S**i intulit violentiam alicui. qđ dicitur rapt⁹. et si etiam cōn volūtate parentū suorū hoc facit ḡuius peccat. si fuerit talis rapta nupta. vel virgo vel monialis. adhuc ḡuius. ¶ **S**i cognouit cōsanguineam suā. vel vxoris sue vsq; ad quātū gradum cōsanguinitatis vel affinitatis inclusue

quod dicitur incestus. **I**dem de muliere. q̄ simili mō
pmitūt se cognoscī a consaguīneo viri sui. **I**dem
Si pater cognouit filiā adoptiua. aut filiā adop
tīue filie. aut vxorem vel filiā filij adoptiui. **A**ut
etiā si filius adoptiuis cognouit filiā naturalē
aut vxorem adoptantis. que omnia faciūt incestū
Si cognouit filiam suā scienter. quia tūc vl
tra incestum quē commisit. non potest amplius a
mīe debitum petere. **S**i cognouit monialē. vel
hūtem professionem castitatis. scelus opatus ē
a dicitur sacrilegiū. **I**dem si mulier cum clerico i sa
cris ordinibus cōstituto. vel religioso. p̄lato ordi
nato a h̄mōi. **S**i coguit om̄em. vel quā tenu
it ad baptismū. s. filiā suā spūalem. et d̄r ince
stus. vel sacrilegiū. **I**dem de muliere cū cōp̄e. vel
filio spūali a hūismōi. **S**i susceptus cognouit
filiam suscipientis. vel vxorem eiusdem. etiā ince
stum commisit. **S**imiliter fit de cōfirmacione. **S**i
p̄ semetipsum vigilans voluntarie se polluit. vel
manibus proprijs. vel alijs modis. quod d̄r mol
licies. **S**i masculus operatus est turpitudinem
cū masculo. vel femina cū feia. vel vir cū muliere
extra vas debitū qd̄ dicitur Sodomiticū a ē gūissi
mū oim. **S**i cū brutis opat̄ ē nephas. a cū qb̄
qd̄ dicitur bestialitas. **S**i dieb; festiuis aliquod
horū opatus est. quia magis ḡue. **E**t s̄m aliquos
huiusmōi circumstācias necē ē cōfiteri. q̄ mutāt

speciem peccati. qz si in ecclia vel loco sacro aliqd
horum comisit: vltra hoc quod fecit. operatus e
etia sacrilegiu. a ob hoc gñi9 peccm ¶ De peccatis
que comittuntur in coniugio a actib; inhonestis
vel tactib; a osculis aut verbis a huiusmōi dicit
infra c. de Lururia. *una* 191

¶ De vii. precepto vij. Non furtum facies.

Quod primo de vsurpatione rei aliene que
in hoc prohibetur precepto. Nota qz in
omnib; infrascriptis spibus est peccm
mortale. et tenetur ad restitutionem ei a quo est
recepta res. qz si ille non inuenitur vel ignoratur
paupibus erogetur. Et nota qz nō solum q acci
pit. sed heredes etia eius tenetur. si tñ ad eos de
bonis illis puentum sit. ¶ Si abstulit re alienaz
occulte inuito dñoz: non solum ab extraneoz: sed
etiam filius a pntib; vroz a viro. seruus a dño
discipulus a mgro. socius a socio. consanguine9
a cōsanguineo. quia semp furtum est. Et si fuerit
notabile aliqd damnū mōle est. a tenetur ad re
stitutionem. Secus si quid minimū. ut fructus et
huiusmōi. ¶ Si furatus est oues. agnos. oua a
pulos. aut columbas. aut fructus agrorū. ¶ Si
arando. vel alias culcānando furatus est alienam
terram: quia tenet ad restitutionem totius damni
¶ Si furantē dedit consiliū. aut modū furādi. aut
aliquod auxiliū: qz tenetur insolidū. si pbabiliē

creditur ex suo consilio homini damnum fuisse se-
cutum. ¶ Si vidit fieri furtum. et dolose zelauit:
quia tenetur ad restitutionem. si ex officio habe-
bat impedire. ¶ Si interrogatus de furto ei
noto. tacuit: quia tenetur manifestare. ¶ Si scien-
ter enim rem suam. quae tenetur restituere. ¶ Si
comedit. aut bibit. aut induit de rebus furatis:
quia tenetur de omnibus que sic consumpsit. nisi
egerit causam spoliatorum. monendo. et inducendo
furem. et raptorem ad debitam restitutionem. ¶ Si
vixit per annum vixit de rebus. quas vir eius fura-
tus est: quia potius deberet. vivere de elemosinis.
¶ Si furatus est aliquid usurario. vel alteri. ut
inde faciat elemosinam. pro anima illius: quia non
sunt facienda mala. ut veniant bona. ¶ De frau-
dulentia
¶ Rem sibi mutuam retinuit fraudulenter. vel aliter rem alteri ad manus suas veni-
entem non restituit. nisi ille de suo habet tantum
certitudinaliter. quod non vellet restituere. ¶ Si
inuenta. que non habentur per derelictum. non resti-
tuit. sed ad sibi retinendum accepit. Sed inquisi-
tione facta. si non reperitur. debet pauperibus da-
re. alias peccaret mortaliter. nisi ipsi indigent hoc
darentur. ¶ De thesauris inuentis multum sta-
tur consuetudini. ¶ Si re pignoratam usus est
ad usum consumentem. ad sui utilitatem. contra
voluntatem domini illius rei: quia tenetur de consumptis

Idem si sua culpa alias quouismodo pignus dete-
rioratum est. ¶ Si re comodata vsus est ad aliū
vsus q̄ fuit comodataz vel si re deposita sine licē-
tia deponentis vsus est nisi p̄sumat dñm rei esse
contentum. qz tenetur de deterioracōne illius rei
¶ Si religiosus de rebus monasterij siue licētia
superioris habita vel presumpta aliquid accepit
¶ Idem si aliqd̄ recepit vel retinet occulte p̄ se. qd̄
mortale est a p̄prietariū. ¶ Si prelatus expendit
in turpes vsus bona ecclie deputata ipsius repa-
cōni. vel paupibus. vel bona monasterij ¶ Si rece-
pit a religiosis aliquid sine causa racōnabili. scz
pro turpitudine vel ludi adquisicōne. vel causa
amicicie a p̄ntele sine aliqua indigētia. qz tenet̄
ad restitucōnem. ¶ De fraudulētia etiā nota q̄
fit in substātia rei. vendēdo vnā rē p̄ alia. v; si vi-
nū limphatum p̄ puro vendidit. vel carnes pe-
cudinas pro castratis. aut cerā a alia aromata
non pura s; mixta alijs rebus. a hmōi. vel in q̄li-
tate. ut rem prauā p̄ bona. ut p̄nū. ferrū. coreū
aromata. animalia. fructus a hmōi defediosa a
s; ea vendit pro bonis. vel in quantitate dando
mensuras diminutas et pondera. ut. xi. vntias
p̄ libra a hmōi. In hīs si notabilis dāpnificat
p̄imum. peccat mōr liter et tenetur ad estitucō-
nem. si parum nec plus intēdes. venialiter a pau-
pibus eroget. ¶ Si vendidit rem aliquā multo

maiori pretio q̄ valeat sc̄dm̄ comunē estimacio
nem illius temporis aduertēter. peccat mōrlit̄. et
tenetur ad restitucōnem si prim⁹ notabiliter le
ditur. **Secus** si parū. **Item** si emat mōri pretio q̄
valeat. et hoc si veniat ex ignorātia vel impericia
venditoris. ¶ **Si** fraudauit iustas gabellas
et pedagia. quia tenetur cōitati restituere. etiam si
multum vel parum fraudauit. **Si** etiam multū de
fraudaui mortaliter peccauit. ¶ **Si** emendo aut
vendendo causa fraudis mentitus est. q̄ quoties
hoc facit scienter. tōciens peccat mōrliter. et tenet̄
ad restitucōnem. ¶ **Si** ouenit cum mercatoribus
vt ipse solus venderet pre omnibz. q̄ illicitū pactū
est. ¶ **Si** in ciuitate impetrauit. ut ipsi soli ven
dere liceat. quia sc̄dm̄ leges. debet omni bono suo
spoliari. et p̄pterea exilio damnari. **Et** hec etiā peā
incumbit cōcedentibz. h̄mōi licentiā. **Qui** qui gra
uant subditos in collectis vel exactionibz iniustis
q̄ tenentur ad restitucōez. **Qui** distribuunt pre
stancias. sc̄iēter aliquem grauantes cōtra debi
tum tenentur de damnis.

De rapina.

Si rapuit rem alterius violenter. q̄ mōrle est et
vltra hoc tenetur ad restitucōez. ¶ **Si** rē raptā ini
que celauit. q̄ tenetur ad restitucōez. insolidū si ex
hoc impedita fuit restitucō. ¶ **Si** fuerit pirata. i.
predās p̄ mare quoscūq; idēter. q̄ vltra p̄c̄m
et restitucōem est ex̄catus ex̄cācōe papali. **Secus**

tamē est de illis q̄ hoc faciūt cōn certos aliquos
cū quib; habēt bellū. ¶ Si dep̄dauit romipetas
euntes ⁊ redeūtes ad urbē. vel portātes necēaria
ad vsum Curie. vltra p̄ccm ex̄catus est ex̄cācone
pp̄ali. ¶ Si in bello iniusto dep̄datus est aliquem
vltra mortale p̄ccm ⁊ restitucōnem nō debet ab
solui n̄ firmiter p̄ponat et se disponat amplius
non interesse hm̄oi. vel alio bello iniusto. ¶ Si in
bello iusto abstulit aliquid ab amicis. sicut q̄nq;
faciunt stipendiarij. vel etiā si abstulit aliqd ab
eccl̄ijs inimicorum. q̄ tenetur ad restitucōz. ¶ Nō
q̄ omnes dantes consiliū ad aggrediendū v el
sumēdum aliqd bellū iniustū. sine quorū cōsilio
nō fuisset factum. vel nō poterat fieri. tenētur in
solidum de oibus damnis inde secutis. ¶ Si par
ticipauit in crimine rapine vel furti vel alterius
iniuste damnacōnis. in āquo infra scriptorū mo
dorum. qui in h̄is continētur versib;. Iussio con
siliū cōsensu. palpo r̄curfus. Participās mu
tus. nō ostans. nō manifestās. Tenet in solidū
de omni damno inde secuto. quousq; illi q̄ passus
est sit satisfactum. Intellige t̄n Iussione vel con
silio vel consensu coopacōnis. vel palpo ⁊ adula
tione. vel recurfu ⁊ receptacōe latronū vel rerum
ablatarum. taliter qd sine hoc nō fuiss; scā rapiā
vel damnum. alias non tenētur. n̄ q̄ tū puenisset
ad eum de re rapta. vel de quanto damnū fecisset

cum suis vel quanto plus fuisset factum propter
aliquod predictorum ab eo factorum. **Quantum**
ad secundum versum nota. qd non obstas. non ma-
nifestans. et mutus tenetur qm est officialis et po-
test impedire damnum. et non facit: alias enim
non tenetur. **Quantum** vero ad participationem.
Istud potest fieri multipliciter. **1°** uno modo per raptum
cum alijs ad rapiendum. et tunc tenetur ad illud qd
recepit vel damnicauit. si tamen non fuit in cau-
sa principali. vel quasi. **2°** Secundo modo recipiendo
per viam domi de rapina. et de illo tenetur. **3°** Ter-
cio per consumptionem rapine in victu et vestitu
et huiusmodi. sicut famulus raptoris. et vsurarij
que omnia habet de rapina et vsura. et tenetur de
illo quod consumit. **Q**uid autem debeat talis facere
vide in summa. **4°** Quarto modo per dotacionem. ut
videlicet maritus qui sciebat socerum suum non ha-
bere nisi bona rapta vel de vsura. qd non potest reci-
pere dotem ab illo. **S**i recipit: tenetur ad resti-
tucionem. **F**ilia autem cum remanet. vidua te-
netur restituere dotem. quia de alieno est. **S**i ve-
ro nesciebat maritus socerum suum esse talem.
tunc diuersa est opinio doctorum. vtrum possit
tenere maritus si filia vidua tenetur. **5°** Quinto p-
pter empcionem rei rapte. vel furate. et si sciens
hoc fecerit ob sui vtilitatem. vltra mortale pecca-
tum. tenetur restituere. si inuenire poterit dominum rei

si vero non inuenire poterit: pauperibus erogabit
vel precium eius. etiam si iam consumpsit. **Si** i gno
ranter. siue ignorantia iuris siue facti: a peccato
potest excusari. quoniam tamen scit: tenet restituere si non
dum distraxit: etiam pretio petito a domino rei. **Sed** repe
tat a venditore si potest. **Idem** de omnibus que successorie
emerent homini rem. nisi prius distraxerint illam
quia si bona fide externus distraxerit vendendo: non
tenetur ipse. sed emens. **De** hijs vide plenius in
Suma secunda parte tit. **¶** **I**ntrogandum est ergo
de predictis noue modis dictorum rerum singula
riter. **Et** primo. si iussit fieri rapinam. aut si eius
noie facta est: mortaliter peccauit et tenetur isoli
dum. si aliter quam ex eius mandato facta non fuisset
alias tenetur pro quanto. ut superius. **¶** **S**i raptori consi
liam dedit ad rapiendum: quod tenetur insolidum si
ex suo consilio factum sit. **S**i consensit rapine coope
rando: tenetur similiter insolidum. eodem modo. **¶** **S**i
adulatus est raptori quasi strenuo et benefactenti
tenetur insolidum si ex hoc damnum secutum est
¶ **S**i raptorem vel rem raptam recepit. vel iniqui
celauit: quia tenetur insolidum. si ex hoc damnum
secutum est. vel impedita fuit restitutio. **¶** **S**i vidit
rapinam fieri et non obstitit. cum possit: vel si celauit
et non manifestauit: quia si officialis erat: tenet
ad restitutionem. alias non. **¶** **S**i procurauit cum
alijs ad rapiendum: quia tenetur insolidum. si ex

eius sequela vel fauore raptores hoc fecerunt. si
autem sine ipso fecissent: tenetur de quanto puenit
ad eum. vel de eo quod ipse damificauit. ¶ Si cepit
per viam domi de rapina. quia ad illud tenetur
quod recepit. ¶ Si in vidu a vestitu consumpsit
de rebus rapine: quod tenetur ad illud quod consumpsit
nisi talia recipet in agendo causam spoliatorum
monendo a inducendo raptorem. ac. ¶ Si dotem
recepit a rapitore vel usurario: quia tenetur ut su-
pra declaratum est. ¶ Si scienter emit de rebus
raptis vel furatis: quia restituere tenetur. Si autem
ignoranter. non tenetur nisi ad suam noticiam pue-
nerit. quod res rapta fuit. ut supra. ¶ Si quis impedi-
uit alios iniuste. a consecutione alicuius beneficii vel
officii ecclesiastici vel secularis. vbi iam erat acqui-
situm ius. tenetur ad restitutionem talis dampni
¶ Si autem nondum erat sibi ius acquisitum. sed erat
in via ut acquireretur: tenetur ad arbitrium boni
virii quantum potest illud dampnum in illo dubio estima-
ri. Similiter qui iniuste deicit ab obtento. vel pro-
curat alios eici. Secus autem. cum iuste procedit
¶ Qui infert damnum. quod in specie restituui non
potest ut mutilatio membri. vel si mile. ut manum
amputando. cum qua ille se nutriendo scribebat
vel virginitatem puelle auferendo. precipue per
violentiam vel seductionem. vel etiam mortem a-
licui inferendo qui suo labore se et familiam suam

nutriebat. aut sciens dando vel vendendo equum
claudicantem vel alias nocuum. aut etiam aliud
animal ad vecturam vel alium usum. et non emptori in
dicando illud nocuum. unde sibi postea aliquid
sequitur damnum et homini: tenetur satisfacere de
homini ad arbitrium boni viri. ¶ Si mulier suppo-
suit sibi partum alienum. vel concepit per adulterium
nesciente viro: tenetur viro de omnibus expensis
factis filio putativo. et consanguineis id est filiis
vel aliis heredibus. per hijs que puenerunt ad
eum non tamen tenetur illa mulier manifesta scilicet
cum periculo vite sue. § quid agendum sit vide in
Summa secunda parte tituli. ¶ Si fuerit officialis alicuius
civitatis vel civitatis aut domini. puta camerarius
thesaurarius. aut notarius. vel similis. vel aliud
officium habens. per quo est sufficienter salariatus
nec contentus illo salario: a personis in quibus
suum exequitur officium. exigit vel extorquet aliquid
ultra suum salarium prefatum: non puto quod excuset
eum consuetudo. sicut nec rapina. propterea enim sta-
tuuntur salaria. ne talis ultra hec aliquid petat
unde et peccat talis. et debet pauperibus erogare
quod ideo dico. quia difficile est semper illud reddere
illis a quibus recipit. maxime cum modicum fuerit
et persona inveniri non potest unde illud receptum
est. vel nescitur. ¶ Si cum pecunijs quas habet
civitas in deposito negociatur. et si quidem cum eis

lucreretur per contractus usurarios: tenetur restituere
ei a quo accepit. **S**i per contractum licitum videtur tene-
ri saltem pro parte citati. vel pauperibus erogare
partem. ¶ **S**i usurpauit sibi bona iuratis aut iu-
ra procuratoris. aduocatus. et hominum: quia ultra
mortale tenetur restituere. ¶ **S**i rapuit aut pro se
impetrauit aliqua bona cuius spoliatorum vel ex-
pulsorum: tenetur ad restitutionem. ¶ **S**i quis
ingressum in religionem bonam et approbatam edu-
cit vel per violentiam vel per suasionem: ultra peccatum
mortale commissum. et excommunicationem. cum infert vio-
lentiam persone. tenetur illum vel alium reducere
ad religionem in satisfactionem. vel tenere ipsum ingre-
di. si non habet impedimentum. de peccato et remissionem. de eo
Qui autem eum qui intendit ingredi aliquam reli-
gionem. a suo bono proposito euocat. etiam si non
dum ingressus fuerat: eodem modo videtur peccare et pu-
niri debere. ¶ **De furto rerum sacrarum quod sacrile-
gium dicitur**
¶ **N**on imponitur vel dedit super hoc consilium ¶ **g**ium dicitur
ut imponeretur clericis vel personis ecclesiasticis
collekte vel exactiones. non habita licentia a romano
pontifice: **S**i secutus est effectus. ultra mortale et obli-
gationem ad restitutionem: non desistat post amonitionem: et
excoicatur. ¶ **S**i fecerit et si fecerit a desuper consuluit sta-
tuta contra ecclesiarum libertatem. ultra mortale tenetur de damnis
et est excoicatur ipse et scriptores et iudices. Ea tamen vi-
de plenus. s. in v. pte. ¶ **S**i accepit pronatum de

nouo alicuius vacantis eccie vel monasterij vel
locorū piorum vel bona ipōrū locorū vacan tū. de
hoc vide. s. in prima pte. ¶ Si vsurpauit bona
hospitalem vel alioꝝ piorū locorū. aut bona reli
giosorum aut pauperū. aut rem eccie aut bō ca
pituli aut collegij. ¶ Si abstulit rem sacratam
ut calicem. pamenta. et hmōi. de loco sacro. & de
eccia aut rem sacram de loco nō sacro ā rem non
sacram de loco sacro. ¶ Si emit aliqd de pecunia
eccie. q̄ talis possessio eccie est. ¶ Si effregit lo
cum sacrum vel locū religiosorū. ut portas eccie
vel portas conuentus aut monasterij. q̄ ultra
peccatum et obligacōem ad satisfaciendū de iniu
ria et de damnoꝝ est ex̄catus. si tñ hoc fecit iniu
riose & violenter. ante denūciacōnem. p̄t absol
ui a diocesano. de post vero a solo pp̄a seu summo
pniario. Idem iudiciū est si incendiū fecit stu
diōse & iniuriōse in predictis locis. Incendiarij
autem alioꝝ locorum de iure cōi non sunt ex̄cati
In aliquibus tñ locis p̄ sinodales constitucōes
sūt ex̄cicati. ¶ Si legata facta ecciis et alijs p̄ijs
locis aut paupib⁹ non solū integre nō soluit. s̄
etiā solucōeꝝ differt. q̄ peccat mōrliter n̄ legiti
mo impedimēto impediatur. In aliquibus vero
locis est ex̄catus p̄ sinodalia statuta. ¶ Si nō
dedit laycus decimas suas q̄s tenetur. et solutio
nem faciat ut consuetū est et specialit̄ ecciasticis

personis. & ultra pecuniam tenetur ad restitutionem.
Si mutuauit pecuniam numeratam. **De usura**
vel aliquid eorum que usu consumuntur ut frumentum
vinum. oleum et homini. cum intentione aliquid recipi
endi ultra suum capitale. mortale est. et illud quod
ultra recepit. tenetur restituere. **¶** Si mutuauit
supra pignus aliquid. rei mobilis. vel rei immobili-
lis. ut super vestes. vel equum et homini. aut super do-
mum aut agrum vel simile. et interim accipit usum
pigneris illius. donec reaccipiat pecuniam suam. &
quia usura est. Excipitur tamen casus. scilicet. **C**um gener ac-
cipit possessionem in pignus a socero suo quo-
usque ille donauerit sibi dotem. et si ipse gener su-
stinet onera matrimonii. et nutriat uxorem. **¶** Si
deposuit pecuniam penes mercatorem vel artificem.
cum intentione recipiendi aliquid utilitatis. licet
non faciat pactum super hoc. sed ponit in discre-
tione eius. volens in omni casu capitale suum saluum
esse. quia usura est. **S**ed si vult participare tam de
damno quam etiam de lucro. sic licet etiam cum pacto
Et in hoc quibusque solent offendere mulieres de do-
tibus suis. **E**t dicuntur deposita vulgariter si usura
est. **¶** Si quis propter pecuniam mutuata alicui
petit et sperat principaliter ab eo aliquid obsequium
vel utilitatem. que pretio possit estimari. ut opera
broum vel persone. ad colendum terram vel
aliud. vel mutuacionem sui iumentum. vel cuiuscumque

rei vel aliqđ remūm ut molat in molēdimis suis
vel ut procuret sibi beneficium vel officiū ecclīasti-
cū vel seculare. Vel ut det sibi pp̄ hoc plus defru-
ctibz t̄re eius quā colit. vsura ē. Et si pp̄ter hoc nō
ab eo cui mutuauit. sed ab alio. ut dñi vel cōita-
tis recepit vtilitatem exiñ. illud debet paupibus
dare. ¶ Si veniente termino noluit prolongacōez
eius cōcedē nisi daret sibi aq̄uid. quia vsura est
¶ Si in fraudem vsure p̄stitit decem brachia vel
vlnas panni vnus. ut reciperet decem vlnas pā-
ni alterius. quia vsura est. ¶ Si recepit ab
vsurario aliq̄ dona. quia tenet restituere non illi
sed illis a quibus ipse vsurari⁹ recepat si sua s̄ba
tota fuerat de vsura. ¶ Si credidit pecuniā pro
simili pecuniā. vel rem p̄ simili re. estimando pl⁹
valē h̄mōi. tpe restitutionis. vsura est si fecit cū
illa intentione ut reciperet illam melioracōz. ¶ Si
mutuauit pecuniā. recepturus in certo termino
alterius generis monetā. aut aliā rem. que plus
valeat. aut in alio loco vbi plus valeat. quia ta-
netur si hac intentione fecit. ¶ Si mutuauit
nauiganti vel eunti ad nundinas. cum pacto re-
cipiendi aliquid vltra sortem. ex eo qđ suscipit in
se piculū pecuniāz et mercūm. ex de vsu. nauigā-
ti quis enī in se suscipit piculum. n̄lomin⁹ tamē
contractus ille non est licitus. ¶ Si dedit granū
vetus ut postea recipiat nouum. qđ vsura est. si

tamen consideravit in hoc melioratione. qua propter
hoc fecerit. ex. e. quo. s. consiliat. a. c. In civitate
¶ Si notarius rogatus scripsit contractum usura-
rium: quia ultra peccatum mortale tenet in solidum
et similiter si fuit testis in tali contractu. **¶** Si fuit
causa vel mediator et exhortator inter mutuantem
ad usuram et recipientem: quia moraliter peccat
et ad restitutionem tenetur. **¶** Si apposuit penam
contractui prava intentione: quia usura est et
restituere tenetur. **¶** Si tutor vel curator pupil-
lorum. vel procurator aut factor cuiuscumque. pecu-
niam pupilloz vel patroni. dedit ad usuram. etiam in
utilitatem illorum. ultra peccatum mortale commissum
tenetur restituere. In casu tamen quo illi non possunt
nolunt restituere. illi in quantum habuerunt utilitatem. non
ipsi principaliter tenentur. sed non facientibus ipsis
tenetur tutor vel procurator etc. **¶** Si quis accipit
sub mutuo ad usuram. non ad providendum sive
necessitati. sed ut faciat usuram. vel ludat. et alias
male utatur: mortaliter peccat. Idem si inducat alium
ad hoc faciendum quam alias non fecisset. **¶** De cambio
¶ Si fecit cambium et minuta de uno florentino au-
reo supra monetam accipit vel e contra pro cambio
dedit aliquid secundum communem cursum. non est illicitum
¶ Si fecit cambium per litteras realia de loco ad
locum non ficta et inde cepit moderatum lucrum
quia non est illicitum. **¶** Si fecit cambium que

vulgarit̄ dicuntur cambia sicca. aut p̄ venecias
aut ad libras de grossi. & vsura est. q̄ ibi realiter
est mutuū sub spe lucri. **H**ec habundant in flo
rentia. ¶ Si mutuauit cum intentione nihil re
cipiendi si postea debitor dedit ei aliqd. & tenetur
ad restituōnem. si probabiliter credit q̄ p̄pter
mutuū acceptū hoc ei dedit. vel creditū vlteri⁹
retinendum. **S**ecus eēt. si ex tenuolētia ei dedit
¶ Si in emptione fructuum terre v̄l aliarū rerū
ex eo q̄ añ per aliquos menses q̄ c̄cipiat hmōi
fructus vel res alias p̄ciū soluit. emit minus
iusto p̄cio p̄pter dilacōem recepōnis dictorum
fructuum vel aliarū rerū. **S**ecus si hoc facēt cum
verisimiliter crederet fructus illos aut res alias
etiam posse min⁹ valere tpe recepōnis eorūdem
quia ut prius vsurā facēt. **S**i aut̄ non vendidit
plus iusto. & non vult illi qui vendit facē fructū
bonum. sicut ei qui dat sibi pecuniā mutuatā. sic
non est vsura. **S**i vendidit aliquam rem p̄ p̄cio
quod ad p̄ns̄ currebat cum pacto. q̄ si tempore
solucōnis valēt plus. etiam vellet illud plus. **S**i
contra si valēt min⁹. non vellet illud min⁹ quia
vsura est. **S**i vero cōtentus sit recipere p̄ciū illud
sive valeat plus sive minus. Et sic ut̄ingat plus
valē. non est vsura. ¶ Si quis emit domum vel
agrum multo min⁹ p̄cio q̄ valeat. cū pacto q̄
venditor recemat eā vel eum cum placuerit pro

eodem precio. et ipse primus emptor interim fructus
illarum rerum percipiat: quia usura palliata est. **¶** Nota
quod usurarius tenetur ad omnia damna. que passi fue-
runt debitoribus propter solutionem usure. **¶** Si eius consi-
lio aliqua civitas a civitate dedit suam pecuniam ad usu-
ram: quia usurarius est. **¶** Et eodem modo si civitas a civitate
aliquam recipit pignus aliquid a eius fructus non computa-
vit in sortibus: extra de usu. **¶** Conquestus. vii. q. i. si est vir
xxx. q. iii. si heres. ff. qd me. ca. l. metus. **¶** Cum ad-
vertendum. **¶** Id est de illis que prohibere possunt et non
prohibent: extra de sen. ex. quatuor et non tenetur re-
stituere. nisi quantum ad eos pervenit. **¶** Si concessit
vendidit aut locavit. aliquam domum usurariis
a aliis ad extendendum fenestram: quia non licet. **¶** Et si sunt par-
arche. archiepiscopi. a episcopi. ipso facto suspensio: incurrunt
¶ Si sunt alii prelati aut clerici ipso facto excommunicationem in-
currunt. **¶** Si est universitas: interdictum incurrunt. **¶** Et si
tales talem sententiam sustinuerit per mensem: terre eorum
etiam sunt interdicte quod dum usurarius ibi morantur.
¶ Si fieret statutum in aliqua civitate. quod usure solvan-
tur. vel solute non possint repeti. a repetite non
possint restitui. ex coicatio sunt que faciunt hec statuta
et que iudicant secundum ipsa. **¶** Unde illi que faciunt capitula
cum iudeis. ut domini et civitates. continentia. que
possint fenerari. et que usure ab eis ex torte. non
possint repeti in iudicio. et huiusmodi: videntur in-
cidere in hanc excommunicationem omnes videlicet domini

qui faciunt hmoi capitula. et ciues qui hoc consulunt
ep de usu in Cle. ¶ De empcone denariorum
montis florentie. vel pstitis. veneciarum. vel lo
cis ianue. qz aliq ponunt esse vsurarium contractu
licz alij contrarium teneat. Etio nemi consulas
ut faciat. Factum autē. si potes inducē ut post
mortem suam et vnus alteriq sinat cōitati. l pte
det paupibus. bonum erit. Si non vult adherēs
opinionī cōtrarie nō facile odempnes. In hmoi
enim fm doc. non est pāpitāda sentētia.

¶ Quis falsificat testa // ¶ De vsurpatione
mentum defunctor. aut aliud. instrumētum aut
lras vel peticōes aliquas. aut aliquo taliū sciēte
vtitur. vidi mortale. et tenetur ad oē damnū qd
inde sequitur. ¶ Si quis falsificauit lras papales
vel talibz falsis sciēter vtitur. est exccatus. cui
absolutio pape reseruat. Sed qui ex falsa causa
suggesta. obtinuit aliquā litteram in Curia. que
causa si fuisset expressa. nō obtinuisset pēta. vl
qd ex illis litteris recipit. Licz non fit exccat. tū
tenetur ad restitucōnem illi quod sic recepit.

¶ Si quis in bullis papalibus apponit l remou
vnam lrām vel punctum. fm hosti. est exccatus
exccatōne papali que fit in curia. nam in iure cōi
hoc non hētur. Et hoc si bulle hnt vigore. Nā si
expitasset earum vigor aut valor. utputa quā
cōtinebat grāz ad tpus cōcessam. et iā expirauit

illud tpus quia si tūc totū raderet non ppter ea
incurreret quis excoicacōz. fm Rich. ¶ Si quis
falsificat lrās aut sigilla prelatoz aut citatis vl
dnorum: vltra mōle tenet ad satisfactōnez oim
damnorum inde secutoz. ¶ Idē de falsificāte quēcū
q; librum vl scripturā in damnū alioz. ¶ Si q̄s
fecit alchamiam. aut falsificauit monetā: quia
vltra mortale tenetur ad restitucōnez. ¶ Idē si fals
scienter vtitur. a si in hoc deceptus fuit. ¶ Si q̄s
falsificauit mensuras vel pondera ciuitatis. vel
scienter illis falsis vtitur: vltra mortale tenetur
ad satisfactōnem damnorū inde sequentium.

¶ De 8. precepto. s. Non loquaris cōtra primum
tuum falsum testimonium. Et primo de menda
cio pernicioso. *mm*

.20.

Si dixit mendaciū perniciosū. id est quod
est contra honorem dei. ut in hijs que sūt
fidei. vel in damnum notabile proximi
spūale vel temporale: quia mortale est verbi grā
Si dixit fornicacōnem non esse peccatū. a v furam
aut hmōi: vel. Si negat se vel alium esse debi
torem proximi. cum tamen nouit se esse debito
rem aut alium. et hmōi. ¶ Si dixit mendaciū
in iudicio interrogatus a iudice: quia mortale
est. ¶ Si dixit mendaciū in confessione de ne
cessario confitendis. quia mortale est. ¶ Si dixit
mendaciū in p̄dicacōne studiosē: q̄ mōle est

nisi ex surreptione subitanea locutionis impedit
tatis. ¶ Si mendacium dixit ad laudandum aliquem
vel adulandum alicuius. ¶ De mendacō iocoso
¶ Si dixit mendacium iocofum causa solacii vel
ad utilitatem aliquam inde consequendam spiritualem
vel temporalem sine nocimento alterius: quod est ve
male. ¶ De mendacō officioso. ¶ Si persona
quae dicit mendacium etiam officiosum est persona au
toritatis vel magne reputationis seu perfectionis
posset propter accūs tale mendacium esse mortale. si vi
de quantur inde magnum scandalum in mentibus
hominum. ¶ Si dixit falsum testimonium contra aliquem
iniudicio. vel accusavit iniuste. ultra mortale pec
catum tenetur de omni damno lesio tenetur etiam ad restitu
tionem fame. sicut dicat se falsum dixisse postquam vero
ille est punitus: non tenetur propter periculum quod ei
immineret. ¶ De detractione. ¶ Detractione per
quam auferretur fama alteri multipliciter est inter
rogandum est. viz. Si quis imponat alteri aliquod
falsum quod sit peccatum mortale: quia peccat mortaliter et
tenetur ad restitutionem faciendam. nisi ex hoc im
mineret ei magnum periculum. ¶ Si ad peccatum alte
rius quod narrat addit aliquid notabile ultra pec
catum: tunc tenetur ad restitutionem si illud impor
tat infamiam. ¶ Si peccatum alterius mortale cum esset
occultum. manifestavit alijs ad infamandum: pec
cauit mortaliter. et tenetur ad restitutionem. inquitur

potest nisi illud crimen postea p̄ aliā viam esset
publicatum. ¶ Si p̄c̄m̄ alterius occultū manife-
stauit. non intencōne famandi. vel alias nocēdi
sed ex quadam loq̄citate. nō vidē mortale. Per
accidens t̄n̄ vi. si ex hoc sequē diffamaō illius
ut q̄ audiētes publicāt possz̄ fieri mōrle. ¶ Si ac-
cusauit ī iudicō l̄ denūciauit p̄lato crimē alteri⁹
non zelo iusticie. sed ex maliuolentia ⁊ peccauit
mortaliter. s̄ ad restitucōnem fame non tenetur
seruato ordine iuris. ¶ Si fecit libellam famosū
id est cedulas siue scripturas in detractionem
alterius ponens in loco publico ut legantur aue-
etiam caucōnes. et h̄mōiz quia mōrliter peccat ⁊
tenetur ad restitutionem. ¶ Si p̄c̄m̄ alterius
etiā manifestū narrat ex odio. vel intencōne
nocēdi. peccat mōrliter. s̄ ad restitucōne. fame
nō tenetur. Si aut̄ ex loquacitate. venialiter pec-
cat. ¶ Si de factis alioz que sunt venialia cōiter
recitauit ex loquacitate. vel aliqua indignacōe
non est mortale. nisi intenderet sic diffamare
¶ Si significauit peccatū alteri⁹ mortale et oc-
culum prelati. vel p̄n̄ibus. vel ofessoribus aut
alijs p̄sonis maturis. qui possunt illū peccātem
impedire ne amplius simile faciat. vel q̄ non fi-
at si adhuc non fuerit factum. puta si timēt h̄oci-
dium ab illo fieri. quod significauit ac̄z q̄ non
est p̄c̄m̄ sed caritas. ⁊ nō tenetur ad restitucō.

fame. maxime cum verū significauit. Secus si fal-
sum significare. ¶ Si falsū dixit de aliquo: debet
accedē illum vlt illos. corā quo l quib⁹ hoc dixit
a dicē coram eis. falsū se dixisse. nec excusatur q
hoc sit ei verecūdia magna. Si autem verū dixit.
s non iuste vel bene non debet dicē se falsū dixis-
se. q hoc tūc esset mendacium. s debet dicē. iniu-
ste se et male dixisse. ¶ Si quis narrat crimen
alicuius p ut audiuit. dicens. se sic audiuisse dici
ab illo. licz sit occultum. a hoc ex leuitate vlt etiā
loq̄citate: non vidē mortale. neq; teneri ad re-
sticūdem fame. Sed est dubiū de illo. ¶ Si bona
facta alicuius dixit mala intencōne facta. s. ppter
ypocritism vlt supbiam vel hmōi. intencōes eū in-
famare: peccat mōlitter. Idē si negauit bona fa-
cta. Idē etiā si taceat bona alicui⁹ que sūt cū ē
necēarium qūq; ad liberacōem p̄mi. ¶ Si audi-
uit infamacōes et diffamacōes alioꝝ a in hoc
delectatur: peccat mortaliter. Si aut nō delectatur
in infamea. ymmo displicet sibi infamaē alios. s
tū delectatur de loquacitate: non vidē mōlitter pec-
care. In p̄latis tū qui p̄nt prohibere talia cum
aduertūt a non faciūt: est mōle. . . . . 21.

De nono p̄cepto. s. Non desiderabis uxorem p̄-
ximi nō de cogita ~~uxorem~~ ximi tui.
nombus cū Luxuriam. q cogitationes
committendi aliq̄d p̄cēm luxurie. quādo

hic cum consensu rationis: semper faciunt peccatum mortale
et specialiter contra istud preceptum. Et sunt diuersa
specierum. hic etiam opera carnalia. licet non ita graue
mortale faciat simplex consensus. sicut opus exterius
Cum ergo dicunt penitentes habuisse se cogitationes
quibus consensus ratione. **I**nterrogat confessor. cum quibus
personis. seu erga quas personas habuit homini cogitationes
quod si erga coniugatam dixerit: quod adulterium est. **S**i vero erga solutam et ipse solutus fue-
rit: quod fornicatio est. si erga consanguineam: quod incestus est
et sic de alijs. ut super dictum est in c. de. 6. precepto
Insuper interrogandum est penitentes quociens homini
habuit cogitationes. quod totiens peccauit mortaliter
Item si per interualla temporum hoc fecit. puta de hodie
rat nunc cum consensus rationis committit fornicationem
cum aliqua. postea se occupat in aliquo alio ne-
gocio. ut viz. cogitat de gubernatione domus sue
vel homini. et exinde iterum deliberat fornicari: quod
iterum peccat mortaliter. et sic deinceps. **S**i si conti-
nue versatur in tali cogitatione. viz. per horam plus
aut minus. unum peccatum est. sed tanto grauius
quanto diutius. **S**i mutat cogitationem de vna
ad aliam personam. vel ad diuersam speciem cum eadem
persona. vel deliberans de se. semper de nouo pec-
cat mortaliter. **V**nde si centum mulieres videret
vnam post aliam. ad quolibet specialiter determinaret
animu suum: centum mortalia committeret

Secus si vna cogitatione omnes appetet; quia
ut sic vnum esset peccatum. habes tñ deformitatem
tot peccatorum. ¶ Item si diebus festiuis huiusmodi
habuit cogitationes. discurrendo peccatas. et puo
cādo mulieres. et si filo captus ex aliquo libidine secu
tus est eā. et quanto tempore. ¶ Item quod dicitur de viro erga
mulierem. idē semp dicendū est de muliere erga
virum. ¶ Item de delectatione morosa habes in
c. de Luxuria. ¶ Si mulier contematur huiusmodi ama
tores. et cum perpedit vel cōsiderat aliquē eā pe
ri. seu amare carnalitē. ponit se ad fenestram. vel
vadit ad aliquem locū ut videatur ab eo. vel po
nit se in ecclesia vel alio publico loco. vbi discurre
iuuenes. ad prouocandum eos in sui amorem.
quod mortale est. etiam si non appetat peccare. cum
eis. cū occasionē ruine prestat. *num* 22.

De p. pcepto. s. Nō cōcupiscas rē prīmī tui.

Cogitacōe seu desiderio hūdi res alie
nas nō. q̄ ultra peccatum operis iniuste
vsurpationis diuersarum specierum. de quī
bus dictum est. s. in c. de. vii. pcepto. Inro gan
dum est etiam de desiderio habito cū rēs alienas
hūdas seu acquirēdas modo iniusto. q̄ tale de
siderium siue cogitacō. si cū cōsensu rōnis est. et ali
cuius rei nōbilis. semp est mōrle. et eiusdem sp̄i
cuius ē op̄ illius iniuste acquirēdis. verbi gratia
Si desiderat aliquid habē ex vsura. sp̄s vsuē est

Si p rapinam: est rapina. Si p viam occultā. est furtum. et sic de alijs. Et ideo interrogand⁹ est. quō desideravit h^o rem alienam. ut habeatur species peccⁱ. q̄ necēaria est confitenti. In hijs tū peccatis cordis tātum nō tenet quis ad restituōnem nisi opus fuerit secutum. Nota etiā q^d cū q̄s in q̄ntū cumq; mīmo ope dānificat primū. per quēcumq; etiam modū. si habet ppositū etiam in multo dānificandi si posset: peccat mortaliter. Vnde ementes et vendentes. quicūq; pati sunt decipere primum in multo si possent cōmode: mortaliter peccat. licet actu in modico decipiunt. *m*

¶ Sequitur scda pars huius tractat⁹ q̄ tractat de vicijs capitalibus et speciebus et filiabus eorū

¶ Et Primo de Supbia. *m*. 2^a

Supbia scdm greg^o. est mater oim capitalium viciorū. et est vicium multum subtile et difficile ad cognoscendum et consistit in appetitu inordinato p prie excellentie. Et habet quatuor species siue modos de quibus potes interrogare. prout videbitur expedire. si tamen penitens intelligat.

¶ Prima species. Si videlicet bona que habuit naturalia vel spiritualia. aut temporalia: sibi attribuit et non a deo eadem recepisse recognouit.

¶ Secunda species. Si bona ipsa a deo recepisse cognoscens principaliter: estimat tamen se ea